

BULLETTIN

Svensk förening för Beroendemedicin

www.svenskberoendemedicin.se

Nummer 3 | AUG 2023 | Årgång 34

Detta nummer av BULLETTIN finns endast på föreningens hemsida

Ledaren

- 10 Från flaska till burk
- 16 Alla droger avkriminaliseras
- 19 Mobilt beroendeteam
- 15 Nya körkortsregler
- 20 Det röda bäret
- 6 OSLO
- 11 Systembolagets pris 2023
- 22 Boktips
- 17 Islandsmodellen minskar alkohol
- 24 Drograpporten 2023
- 13 Ketamin och amfetamin ökar
- 23 Nordiska näringsrekommendationerna
- 25 Ecstas en dödsfälla

Årets sponsorer

dne pharma
Nordic Drugs
Camurus
Accord Healthcare AB
Unimedica Pharma
Indivior

Beroendevården i Oslo

I mitten av maj begav sig ett femtontal medlemmar i Svensk förening för Beroendemedicin (SfB) till Oslo och systerorganisationen Norsk forening for Rus- og Avhengighetsmedisin (NFRAM). Den norska föreningen hade ställt samman ett mycket bra och intressant tvådagarsprogram som belyste beroendevården i Norge och framför allt i Oslo.

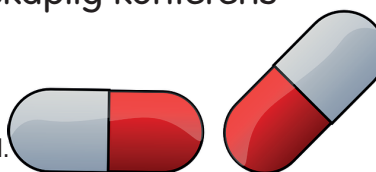
Sidan 6

Droger som läkemedel?

Svensk förening för Beroendemedicin och ANDTS-psykologerna presenterar stolt en gemensam vetenskaplig konferens

Termet kan knappast vara mer aktuellt.

Frågeställningen belyses ur såväl svensk som internationell synvinkel.

Boka dagen - anmäl dig!

Sidan 3

STYRELSEN

Ordförande

Joar Guterstam
Stockholm

Vice ordförande

Karin Stolare
Uppsala

Facklig sekreterare

Cathrine Rönnbäck
Göteborg

Vetensk. sekreterare

Martin O Olsson
Stockholm

Kassör

Hans Ackerot
Mölnådal

Övriga ledamöter

Sven Andréasson
Stockholm

Fides Schückher
Örebro

Markus Heilig
Linköping

Sahar Janfada-Baloo
Malmö

Hanne Tønnesen
Malmö

Mikael Sandell
Stockholm

Korrespondens

cathrine@
svenskberoendemedicin.se

**Beroendefrågor:
ett parti- och
blocköverskri-
dande nätverk i
riksdagen**

Sidan 23

Lösenord 2023

På vår hemsida kommer du under året att hitta dokument som är avsedda enbart för medlemmar. Du avkrävs ett lösenord och detta är under 2023

bulle231**ÅRETS STYRELSEMÖTEN**

25 augusti; 10:30-15:30, Stockholm

24 november 13:30-16:00 (följt av föreningsmöte 17:00-18:00), Stockholm

Om du önskar att styrelsen ska behandla något område, kontakta sekreteraren några dagar före styrelsemötet.

cathrine@svenskberoendemedicin.se

En tradition går ur tiden

Den utmärkta tidskriften Alkohol&Narkotika från CAN slutar att ges ut i pappersversion, fortsätter som enbart nättidning.

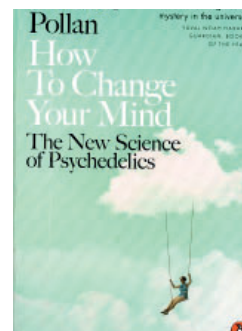
Svensk förening för Beroendemedicin har nyligen beslutat att oförtrutet (sedan mer än 3 decennier) ge ut BULLETIN i pappersversion tre gånger om året, en fjärde gång enbart som nättidning (den du läser just nu).

Förberedelse inför Droger som läkemedel? den 6 oktober**Vetenskapens värld:**

1. Droger som medicin. SVTPlay. Entimmes amerikanskt program.

2. Cannabisfrågan. Ett enormt socialt experiment pågår. Läkemedel eller drog. SVT Play.

Michael Pollan: Psykedelisk Renässans. Fri Tanke 2019. (På engelska: How To Change Your Mind. Penguin Books 2018)

Hur påverkar vuxnas alkoholkonsumtion barnen?

Systembolaget inbjuder till endagskonferens den 29 september i Kulturhuset Stadsteatern i Stockholm. Ingen kostnad men föranmälan måste göras. Program och anmälan: systembolaget.se

Tidskriften BULLETIN är inte kodad

Nästa nummer av BULLETIN utkommer i november.

Ett spännande vetenskapligt möte väntar på dig den 6 oktober - se program på nästa sida.

Och så har vi årsmötet den 24 november.

Vid båda tillfällena ses vi på Svenska Läkaresällskapet i Stockholm.

Hemsidanwww.svenskberoendesidan.se

är alltid uppdaterad. Titta in lite då och då för nyheter eller när du söker något om vår förening.

Svensk förening för Beroendemedicin**Ordförande**

Joar Guterstam

Korrespondens

Cathrine Rönnbäck

cathrine@svenskberoendemedicin.se

Ekonomi

Hans Ackerot

Medlemsansvarig

Hans Ackerot

hans.ackerot@svenskberoendemedicin.se

Utbildningsutskottet

Karin Stolare (föredragande)

Vetenskapliga utskottet

Martin O Olsson (föredragande)

Forskning/konferenser

Markus Heilig (föredragande)

Bulletin/hemsida

Bengt Sternebring (redaktör)

bengt@svenskberoendemedicin.se

Föreningsmötet 2023

Som vanligt hålls föreningens årsmöte (föreningsmöte) i november i Stockholm på Läkaresällskapet. Förutom sedvanliga bokslut utdelas årets MediaDiplom och Nordic Drugs Stora Pris.

Boka redan nu

24 november kl. 17 - 18

men kom gärna en timme tidigare - då mingel med lätt förtäring.

BULLETIN

Redaktör: Bengt Sternebring
bengt@svenskberoendemedicin.se

Ansv. utgivare: Joar Guterstam

Tryckeri: Exakta, Malmö

Bulletin är en medlemskrift för Svensk förening för Beroendemedicin. Bulletin utkommer i pappersversion årligen i februari, maj och november. En kortare version utkommer endast på föreningens hemsida under augusti.

All osignerad text/bild: ©Bulletin.

www.svenskberoendemedicin.se**Som medlem i föreningen**

har du möjlighet att söka **vårt Stipendium** för fördjupad alkohol- och drogkunskap. Du kan använda stipendiet till forskning, studiebesök, konferens e dyl. *Du kan ansöka när som helst under året.*

20 000 kronor kan bli dina Ansökningsreglerna hittar du på vår hemsida www.svenskberoendemedicin.se

Svensk förening för Beroendemedicin och ANDTS-psykologerna presenterar stolt en gemensam vetenskaplig konferens

Droger som läkemedel?

Plats: Svenska Läkaresällskapet, Klara Östra kyrkogata 10, Stockholm
Tid: 6 oktober 2023, kl. 09.30 - 17.00
Anmälan: Via hemsidan www.svenskberoendemedicin.se
Kostnad: Medlemmar i SfB och ANDTS - 1000 kronor, övriga - 1500 kr.
I anmälningsavgiften ingår kaffe och lunch.

Program

09:30 Registrering (Fika/macka)

Vetenskapliga programmet

- 10:00 Välkommen, introduktion
- 10:20 **Johan Lundberg:** Aktuell svensk psykedelikaforskning – medicinska aspekter
- 10:50 **Maria Beckman:** Aktuell svensk psykedelikaforskning – psykologiska aspekter
- 11:20 **John Marsden:** Psykedelisk behandling av beroendetillstånd

12:00-13:00 **Lunch**

- 13:00 **Karin Jensen:** Cannabis som smärtlindring i forskning och medial rapportering
- 13:45 **Amir Englund:** Cannabinoidernas farmakologi – risker och möjligheter
- 14:30 **Fika**
- 14:50 **Johan Wicklén:** Är samhällets syn på cannabis på väg att förändras?
- 15:20 **Leah Mayo:** Cannabinoider som psykofarmaka
- 16:00 **Paneldiskussion/debatt**
- 17:00 Avslut

Medverkande

Johan Lundberg, Karolinska institutet

Adjungerad professor i psykiatri vid institutionen för klinisk neurovetenskap. Hans forskargrups huvudsakliga verksamhet involverar in vivo och post mortem molekyllär hjärnabbildning för att studera patofysiologi och farmakologi av framför allt affektiva sjukdomar. Ett aktuellt projekt studerar effekten av psilocybin på synaptisk densitet. Johan är överläkare och chef för sektionen för affektiva sjukdomar vid Norra Stockholms psykiatri.

Maria Beckman, Karolinska institutet

Doktor i medicinsk vetenskap, legitimerad psykolog och psykoterapeut, specialist i klinisk psykologi. Hon ansvarar bland annat för den terapeutiska komponenten av psykedelikaassisterad psykoterapi i ett pågående projekt för depression.

John Marsden, King's College London

Professor i beroendemedicin. John Marsden är klinisk forskare med inriktning på terapier vid droganvändning (Substance Use Disorder). John är nestorn i detta sammanhang med beroendeforskning sedan 1987. Hans forskargrupp inriktar sig på behandlingsmodeller och behandlingsresultat vid beroende. Han är europeisk redaktör för Addiction och har flera andra styrelseuppdrag inom beroendesfären.

Karin Jensen, Karolinska institutet

Docent med forskning som fokuserar på smärta och placebo. Med hjälp av olika tekniker för hjärnabbildning, t.ex. funktionell magnetresonanstomografi (fMRI), kan hon kartlägga hur hjärnan bearbetar smärtsignaler samt hur placeboeffekter uppstår. Hennes forskargrupp bedriver forskning på Karolinska Institutet, i samarbete med Program in Placebo Studies på Harvard Medical School.

Amir Englund, King's College London

Doktorsavhandlingen fokuserade på de kognitiva, psykologiska och neurofysiologiska effekterna av cannabinoiderna THC, CBD och THCV hos friska frivilliga. Aktuell forskning rör kliniska försök med CBD mot schizofreni och om högrekoncentration CBD:THC är en säkrare drog än enbart THC.

Johan Wicklén, Sveriges Television

Journalist, författare och prisbelönt reporter vid Sveriges Television. Han bevakar där narkotikafrågor. Johan fick Svensk förening för beroendemedicin MediaDiplom 2017. Han har precis kommit ut med boken *Vi ger oss aldrig* som är en historik över svensk narkotikapolitik och politikernas märkliga kamp för ett narkotikafritt samhälle.

Leah Mayo, University of Calgary

Docent med forskning som fokuserar på utveckling av nya farmakologiska behandlingsmodeller för stressrelaterade sjukdomstillstånd. Hon och hennes forskargrupp är speciellt intresserade av eventuella behandlingsmöjligheter som cannabinoider och psykedelika kan ha.

ANDTS-psykologerna

Den nationella yrkesföreningen för ANDTS psykologer riktar sig till psykologer som yrkesmässigt arbetar med, eller intresserar sig för, ANDTS området. För att bli medlem behöver man också vara medlem i Psykologförbundet. Det finns möjlighet att bli stödmedlem.
Se mer info på hemsidan:
www.psykologforbundet.se/foreningar-och-natverk/nationella-foreningar/andts-alkohol-narkotika-dopning-tobak-och-spel-psykologer/

Svensk förening Beroendemedicin

Är du inte redan medlem - välkommen! Vi är en förening inom Svenska Läkaresällskapet och Sveriges Läkarförbund, men alla - oavsett yrke - som arbetar/forskar inom beroendefältet är välkomna i vår förening. Anmälan gör du på vår hemsida där du också finner allt om föreningen.
www.svenskberoendemedicin.se

Vid årets World Congress of Cardiology

visade American College of Cardiology's Annual Scientific Session en forskningsrapport som visar att god nattsömn förlänger livet med fem år för män, för kvinnor med 2 år. Lägg därtill ökad god allmän hälsa. The Guardian.

I december 2022 flyttas ansvaret

för Systembolaget från Socialdepartementet till Finansdepartementet. Motiveringen var att regeringen vill samla statligt ägda bolag under en hatt. Enligt regeringskansliet ändrar detta inte Systmbolagets samhällsuppdrag.

Majoriteten av den vuxna befolkningen i Sverige

har en negativ inställning till narkotika, visar en enkät. Synen på cannabis är dock mindre negativ än inställningen till annan narkotika. Det finns också skillnader i attityder mellan olika grupper, där till exempel ungas attityder skiljer sig från äldres. Folkhälsomyndigheten.

Under 2020 var det fler svarta än vita amerikaner som avled till följd av en överdos opioider. Det är första gången i USA:s historia detta inträffat. The Lancet 23 maj 2023.

Svensk förening för Beroendemedicin framhåller att det finns ett värde i att gå METIS-kursen i beroende för ST i psykiatri så tidigt som möjligt.

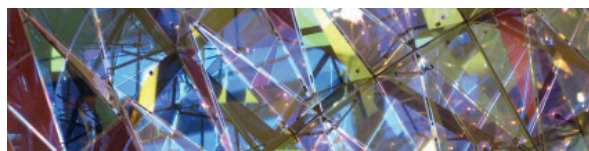
Enligt en ny analys av avloppsvatten i Helsingfors konstateras att kokainanvändningen i staden ökat sedan föregående undersökning.

Riksrevisionen visar i ny granskning att statens satsning för att korta vårdköerna via vårdgaranti, kömiljard och standardiserade värdförlopp inte kortat väntetiderna. Vårdgarantin tenderar i stället att tränga undan patientgrupper med stora och komplexa vårdbehov, något som inte främjar kontinuitet och skiftar fokus inom verksamheter till att prestera snabbt och effektivt med enklare patientfall som ger bättre statistik och bättre ersättning, säger Tobias Alfvén, ordförande i SLS.

Det blir omröstning i finska riksdagen om legalisering av cannabis. Det är via ett medborgarinitiativ, dvs en grupp som förespråkar legaliseringen har lyckats samla minst 50 000 namnunderskrifter vilket krävs för att riksdagen tar upp en fråga från allmänheten. Drugnews

Ligger försäljningsstället för cannabis inom 3 kilometer (2 miles) från hemmet och finns försäljningsinformation i skyltfönster e dyl leder detta till ökat cannabisintag. Undersökningen gjord i Kalifornien. <https://doi.org/10.1111/add.16132>

Kvinnor utgör ungefär en fjärdedel av alla med allvarliga drogproblem i Europa medan det är ungefär en femtedel av alla som får behandling för sitt drogberoende. Det är EMCDDA som tagit fram uppgifterna (Women and drugs: health and social responses) och menar att det behövs åtgärder för att skräddarsy rätt åtgärder för att kvinnornas rättmätiga behov ska tillgodoses. Fortfarande är i Europa många insatser vid drogberoende riktade enbart mot män.

Ledare

Svensk förening för Beroendemedicin

Efter pandemiåren var det glädjande att nu i maj äntligen kunna genomföra en beroendemedicinsk studieresa med föreningen igen. Som beskrivs närmre i detta nummer av Bulletin, fick vi ett hjärtligt mottagande av kollegorna i vår norska systerförening, och en intressant inblick i de stora förändringar som deras beroendevård genomgått under de senaste 20 åren. Det lockar naturligtvis till jämförelser med hur det ser ut hos oss i Sverige.

På flera sätt har utvecklingen gått i samma riktning: i bägge länderna har beroendevården successivt fått en tydligare medicinsk förankring, och en särskild läkarspecialitet för beroendemedicin har inrättats under 2010-talet. Skadereducerande åtgärder som sprututbyten har införts och underhållsbehandling vid opioidberoende har blivit tillgängligt för fler patienter. Riktlinjerna har också förändrats så att patienter med pågående droganvändning inte längre utesluts från behandling.

Samtidigt finns flera skillnader. Det är exempelvis uppenbart att Norge gått längre än Sverige när det gäller skadereducerande insatser, med exempelvis brukarrum, sprututbyten med anonymitet, effektiv naloxonutdelning till olika samhällsgrupper och heroinbehandling för patienter där sedvanlig underhållsbehandling inte fungerar.

En särskild styrka är uppföljningen i kvalitetsregister, där man tydligt kan följa den nationella utvecklingen av bl.a. vården för opioidberoende. I jämförelse med detta famlar vi i mörkret här i Sverige, där vi varken vet hur många patienter som erhåller LARO eller hur många som borde erbjudas det, då prevalenssiffrorna är så pass osäkra. Förutom stringent kvalitetsuppföljning har också en ambitiös klinisk beroendeforskning växt fram i Norge, främst utgående från forskningscentrumet SERAF.

Det finns med andra ord mycket i vårt västra grannland att inspireras av. Delvis handlar det naturligtvis om resurser, men vår avsaknad av oljemiljarder till statskassan räcker inte som förklaring. En faktor som lyftes av våra norska kollegor var istället den brett förankrade politiska viljan att verkligen förbättra situationen för människor med beroendetillstånd. Om man har en sådan ambition, och dessutom lyssnar på både brukare och professionell sakkunskap när man utvecklar policy, finns stora möjligheter att göra positiv skillnad.

Och nog finns det tecken i denna riktning även här i Sverige, inte minst med Samsjuklighetsutredningens viktiga förslag på genomgripande reformer av beroendevården. Hur förslagen hanteras politiskt återstår dock att se. Från Svensk förening för beroendemedicin kommer vi hur som helst att följa detta noga, och fortsätta bidra med ett medicinskt perspektiv i det offentliga samtalet om dessa frågor.

Joar Guterstam
Ordförande

Två alkoholmarkörer på akutmottagningen ger en bra helhetsbild

På Royal Brisbane and Women's Hospital i Queensland i Australien undersöktes under två månader 2021 alla akuta patienter med alkoholtester för att se hur alkoholstatus såg ut för två grupper patienter. Den ena gruppen var allmänmedicinska patienter och den andra var skaderelaterade besök.

De två biomarkörerna som användes var dels blodetanol dels den i Sverige framtagna PEth (fosfatidyletanol, professor Christer Alling och medarbetare samt även professor Wayne Jones som har ett tidigt finger med i analysmetoden).

För den allmänmedicinska patientgruppen var prevalensen för blodetanol 5,3 procent och för traumagruppen 22,2 procent. För samtliga intagna akutpatienter var alkoholprevalensen för blodetanol 9,3 procent.

För alla akutpatienterna var prevalensen för positivt PEth 32,5 procent och för skadepatienterna 41,4 procent. För 263 patienter (25,3 procent) var akut blodetanol negativt men positivt för PEth. Detta talar för att dessa patienter har en signifikant hög alkoholkonsumtion över tid.

Det är av värde ur ett hälsoperspektiv viktig information som utan PEth inte framkommer vid det akuta besöket. Forskargruppen menar att det är viktigt att alltid ta båda proven för att ge adekvat information om inte bara den akuta alkoholsituationen utan även få möjlighet att ge råd inför möjliga hälsopreventionsprogram.

Drug Alc Review. <https://doi.org/10.1111/dar.13534>

Christer Alling. Foto: Sternebring

Tysklands cannabislegalisering begränsas

Tyskland ändrar i den lag som kommer att legalisera cannabis 2023. Anledningen är att det ursprungliga förslaget inte följde EU:s regler.

Det reviderade lagförslaget som lades fram i april innebär att legaliseringen begränsas. Några officiella cannabisbutiker, vilket det ursprungligen var tänkt, kommer inte att finnas men väl vad man kallar cannabisklubbar som kommer att drivas under statlig strikt kontroll och utan vinstintresse. Här ska en begränsad grupp individer kunna erhålla cannabis för eget bruk (maxgräns på 25 gram per person).

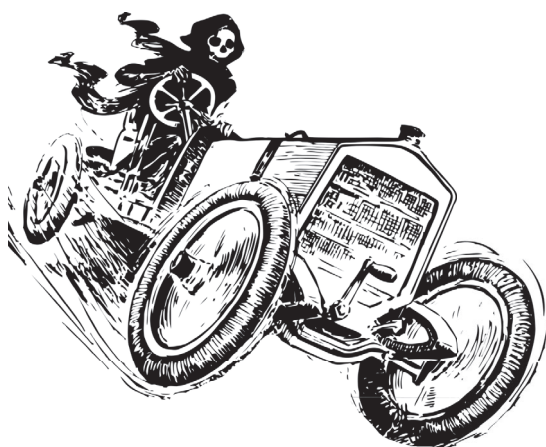
CAN

Centralförbundet för Alkohol och Narkotika

Styrelsen består av minst fjorton ledamöter. Regeringen utser ordförande och ersättare. Övriga ledamöter utses av Forskningsrådet för hälsa, arbetsliv och välfärd (FORTE), Vetenskapsrådet, Folkhälsomyndigheten, Socialstyrelsen och årsmötet. Styrelsen ska på ett allsidigt sätt representera de olika medlemsorganisationernas arbets- och intresseområden. CAN:s personal har rätt att utse en ledamot och ersättare.

Alla namn hittar du på www.can.se

Trafikverket satsar miljoner på nykterhetskontroller

Trafikverket fördelar nästan 50 miljoner i statsbidrag till aktörer som vill upprätta anläggningar för nykterhetskontroll i hamnar eller på andra ställen i anslutning till allmän trafik. Fler kontroller innebär färre onyktra förare på de svenska vägarna och bidrar till Nollvisionen att ingen ska dö eller skadas allvarligt i trafiken, säger Lennart Kalander, avdelningschef på Trafikverket.

Marijuana ökar risken för perifer arteriell trombos

I en nyligen presenterad studie från Hackensack University Medical Center (New Jersey) framkommer att marijuanaanvändare har en nästan fyra gånger högre risk ($p > 0,001$) att utveckla perifer arteriell trombos. Däremot fanns ingen ökad risk för hjärtinfarkt eller andra kardiovaskulära sjukdomsbilder, ingen ökad risk för död.

I studien ingick 600 000 personer som använder marijuana. Studien omfattar unga personer varför det inte går att dra konklusiva slutsatser för eventuella kardiovaskulära risker i äldre populationer.

Bakgrunden till trombosbildningen

kan vara att THC ökar aggregeringen av blodplättarna vilket leder till trombos. Studien är ännu enbart presenterad på konferenser. Rapport i usnews.com. Se även en studie i *Journal of the American College of Cardiology* (2021) om marijuanaanvändande patienter med kardiovaskulär sjukdom.

Forskningsnytt

Ett amerikanskt dilemma: egentligen vet vi ur ett forskningsperspektiv hur eller om cannabis fungerar vid sjukdomsbehandling. I årtal har det funnits en reglerad barriär som gjort forskning på marijuana och cannabis olaglig.

Det finns dock redan ett antal forskningsprojekt som undersöker effektiviteten på cannabis som läkemedel. Från december 2022 är situationen anorlunda. En allmän lag (Congress Law No 117-215), undertecknad av president Joe Biden, släpper forskningen på cannabisubstanser fri för att se dessas potentiella för- och nackdelar.

Svensk förening för Beroendemedicins studiebesök i Oslo

Beroendevården i Norge**Ett studiebesök som gav en tankeställare – varför har vi det inte så här i Sverige?**

Text och foto Bengt Sternebring

I mitten av maj begav sig ett femtontal medlemmar i Svensk förening för Beroendemedicin (SfB) till Oslo och systerorganisationen Norsk forening for Rus- og Avhengighetsmedisin (NFRAM). Den norska föreningen hade ställt samman ett mycket bra och intressant tvådagarsprogram som belyste beroendevården i Norge och framför allt i Oslo.

Första dagen fokuserades på den regionala vården medan den andra ägnades åt den kommunala. Dock var uppdelningen av praktiska skäl ity det är inte någon rivalitet/misstänksamhet mellan region och kommun som dessvärre präglar (än så länge) svensk beroendevård. Det finns medicinsk kompetens inom den kommunala beroendevården, inte minst mot bakgrunden att all beroendevård börjar här hos kommunläkaren (legevakten) som är navet inför slussning till rätt vårdnivå. Det finns en organisation som arbetar tillsammans (kommun och sjukvård) för att få samarbetet att fungera så smidigt som möjligt.

Utöver region och kommun är en viktig del i beroendevården i Norge Blå Kors-klinikernas verksamhet. Detta understödder NFRAMs ordförande. Blå Kors är från början en nykterhetsorganisation på kristen grund som Blåbandsförbundet i Sverige. Sedan 2008 är Blå Kors och Rusfri samsammanslagda. Rusfri är ett samarbetsråd för 25 kristna organisationer och samfund.

Den svenska delegationen var hart när förstummad över hur smidigt samarbetet mellan alla instanser fungerade. Bakgrunden är till stor del ett kunskapsstyrt engagemang och exekutivt handlande från politiskt håll – med patientens välmående i centrum utan moralism eller politisk vet-bäst-attityd.

Beroendespecialistens roll i vårdkedjan

Överläkare Rune Strøm presenterade översiktligt hur sektionen för rus- och avhengighetspolikliniker vid Oslo universitetssjukhus arbetar efter årligt nationellt uppdrag från regeringen.

Den tvärvetenskapliga (TSB = tvärfacklig specialiserad rusbehandling) inriktningen har ett antal fokusområden, främst kvinnor, låg ålder, hög ålder,

Inger Hageberg

Camilla Holter Huseby

somatisk samsjuklighet och psykiatrisk samsjuklighet.

Auditoriet undrade hur samarbete beroendevård och psykiatri fungerar i Norge. Tyvärr lika illa som i Sverige.

Den norska beroendespecialiteten har i princip samma inriktning som den svenska, men skillnad är att beroendemedicin utgör en basspecialitet vilket gör att det inte krävs någon tidigare specialistexamen som grund. Främst är att sörja för att specialkompetensen inom området gagnar patienten med professionell undersökning, diagnostisering och behandling men också egen kompetensutveckling och att förmedla beroendekunskapen vidare i samhället.

Svensk förening för Beroendemedicins studiebesök i Oslo

Inom TSB har läkaren en viktig roll som bärande av specialkunskap till såväl samhället, patienten, teamet som hela organisationen.

Specialistutbildningen tar 5 år. Kurserna som ska genomföras är nationella. Examinering sker efter varje delmoment. Det finns för närvarande 75 beroendespecialister.

Beroendevården är statligt finansierad och styrningen eller regleringen hur vården ska utformas och fokusområden är också nationell. Regleringsbrev utformas årligen. Allmänt har alla rätt till beroendevård oavsett var du bor, men som i vårt land är tillgång och resurser olika beroende på var patienten befinner sig i Norge.

Läkemedelsassisterad behandling vid opioidberoende

Det förnäma tvådagarsprogrammet hade sammanställts av överläkare Camilla Holter Huseby från NFRAM, som också presenterade den norska LAR (i Sverige LARO)-behandlingen och då den nyligen

Rune Tore Ström

(2022) framtagna HABiO (Heroinassisterad behandling i Oslo).

Den metadonbehandling som tidigt genomfördes i Norge stoppades på 1970-talet då all narkotika skulle ut ur landet. Samma grundtanke som i Sverige "ett narkotikafritt Sverige". Politikerna i Norge förstod att det inte var en framgångsrik väg varför nya försöksprojekt kom till stånd under 1990-talet och 1997 infördes LAR-behandling.

Sedan förnyades efter hand regelverket kring LAR. En milstolpe ur behandlingssynpunkt kan genomförandet 2004 av TSB anses vara. TSB är en reform som beskriver patientens rättigheter och en ny beroendespecialitet. Inom TSBs reglering ligger också spelberoende och doping. TSB står för Tvärfacklig specialiserad beroendebehandling som med sin bio-psyko-sociala inriktning ska ge en allsidig förståelse för patientens problematik. År 2012 fick Norge sin första läkarspecialist i beroendesyjukdomar.

Till skillnad från Sverige vet man i Norge exakt hur många LAR-patienter som är aktuella och har varit aktuella. Åldersmässigt är de flesta i LAR-programmen mellan 30 och 50 år. För närvarande finns ingen under 21 år.

Liksom i Sverige blir beroendepatienterna äldre och därmed somatiskt sjukare. Detta återspeglas sig i dödstaten. Inom LAR-behandlingen är somatiskt relaterad dödsorsak klart överrepresenterad i statistiken.

Död till följd av överdos har varit ett stort problem för Norge (ett tag näst värst i Europa) men har med olika och utvidgade LAR-program sänkt denna dödsorsak. Idag är död till följd av överdos 4 procent av alla kända dödsfall.

Den farmakologiska behandlingen är för de flesta patienter densamma som i Sverige med racemiskt metadon och levo-metadon tillsammans med buprenorfin de vanligast förekommande. Buprenorfin/naloxon har dalat kraftigt i användning, sannolikt till förmån för buprenorfin depot som stigit kraftigt sedan introduktionen 2019.

Andra mindre vanliga alternativ är morfinsulfat (bl a Sevre-Long), diacetylmorfin och bensodiazepiner. Sporadiskt förekommer också behandling med amfetamin och naltrexon depot.

Omfattande beroendeforskning

Eline Borger Rognelie och Anne Bukten

I Norge är beroendeforskningen koncentrerad till Senter for rus- og avhengighetsforskning (Seraf) vid Universitetet i Oslo sedan 2004, i början under ledning av professor emeritus Helge Waal, som fortfarande är aktiv.

Beroendeforskarna Anne Bukten (disputerad sjuksköterska) och Eline Borger Rognelie (disputerad psykolog) presenterade valda delar av den aktuella forskningen. Hittills har det från Seraf kommit mer än 600 vetenskapliga artiklar och rapporter. Undervisning är också en viktig del i Serafs verksamhet. Seraf har en årlig projektfinansiering på över 25 miljoner Nkr. En aktuell och uppdaterad hemsida från forskningsenheten finns på www.rusforsk.no.

Svensk förening för Beroendemedicins studiebesök i Oslo

Erik Antell

Akut omhändertagande

Från Ullevåls sjukhus till Akers sjukhus där akutvården befinner sig. Sektionschefen Erik Antell redovisade upplägget för behandlingsinsatsen och besöksgruppen fick också en kort rundvandring för att se lokaliteterna.

Det är i princip alltid legevakten (akutjouren hos kommunen) som fattar beslut om sjukhusvård behövs. Det är ovanligt, men individen kan också söka själv. Patienten kan komma till akutmottagningen också via framför allt andra läkare, socialtjänsten, somatiska avdelningar.

Inläggningsskriterierna är enligt Erik Antell lika enkla som svåra. Patientens liv och hälsa är grundläggande att värdera varför i praktiken är ingen bedömning fel. Den kliniska erfarenheten är sålunda många gånger avgörande. Viktiga akuta kriterier för omhändertagande är bl a graviditet och berusning, risk för allvarlig abstinens, svåra sociala förhållanden.

Det finns två givna avgränsningar: allvarlig psykisk sjukdom eller hög suicidrisk samt patienter med akut behov av somatisk behandling.

Den genomsnittliga vårdtiden på akutavdelningen är 48 timmar.

Även här ökar antalet somatiska komplikationer som försvårar beroendebehandlingen. Patienten behålls så länge kunskap och resurser tillåts innan remittering sker.

Avgiftningsavdelningen för illegala droger har 15 sängplatser och patienterna ligger inne i genomsnitt i 10 dagar. Den andra avdelningen fokuserar på läkemedel och alkohol och har också 15 sängplatser. Här är genomsnitttiden för vård 8 dagar.

Upp till 70 procent av inläggningarna till vårdavdelningarna är elektiva. Det är flera veckors väntetid. Detta menade Erik Antell inte vara helt felaktigt

emedan patientens avgiftningsbeslut mognat och några snabba (förhastade?) in- och utskrivningar uteblir. En stor del kommer från akutavdelningen om behov av förlängd avgiftning föreligger. Behandlingen har två upplägg: abstinensbehandling/LAR och motivationsarbete med framför allt MI efter kartläggning via Alkohol-E eller Dudit-E.

Den kommunala inriktningen

Under den andra besöksdagen mottogs gruppen av institutionschefen Marta Bjørke och sektionschefen Dorthe Pedersen Downey vid Prindsens mottagningscentrum. Här är det kommunen som svarar för verksamheten som består av flera omsorgsnivåer. Prindsens verksamhet startade 2012 som en del av Oslo kommuns handlingsplan för centrum-samarbete. Under 1700-talet hade den danske prinsen sitt sommarresidens i byggnaden, därav namnet Prindsen.

Institutionen har fyra enheter: brukarrum (sprutrum), akut övernattningsmottagningsteam och administration.

Enligt Marta Bjørke har inriktningen av verksamheten successivt gått från socialt omhändertagande till fokusering på hälsa, dvs mot ett mindre moraliskt tänkande. Uppdraget är att vara skadereducerande för att rädda liv, förebygga fortsatt skada och boendehjälp, allt med utgångspunkt från ett individuellt perspektiv.

Förutom samtal, kartläggning, uppföljning och i förekommande fall remitteringar finns här sprutrum (huvuddrog är heroin), sprutbytesmöjlighet och rena ”verktyg”, fältarbetare som tar emot utan tidsbeställning för fria hälsotjänster, akutövernattningsmottagning för båda könen, hjälp till hemresa till hemmakommunen. All verksamhet bygger på frivillighet.

Målgruppen är personer över 18 år som har en omfattande beroendeproblematik som ofta innefattar somatiska och psykiska hälsoproblem, svår bostads-situation och ekonomiska problem.

Mottagningsteamet har en omfattande verksamhet som innehåller bl a en sprutbytesmottagning, samtal och råd- och vägledning, naloxonutdelning, hälso-

Marta Bjørke

Dorthe Pedersen Downey

Svensk förening för Beroendemedicins studiebesök i Owslo

Kjersti Anne Ulstein

undersökningar, provtagningar, vaccination, recept, läkemedel och sårbehandling. Härifrån samarbetar man även med det ambulerande hälsoteamet som har läkare och hepatit-C-mottagning.

I anslutning till Prindsen finns en liten lummig trädgård som öppnades 2020. Trädgården är lite av teamets stolthet. Här finns en trygg grön oas för vila, servering av näringsrika smoothies och även samtalsmöjligheter med personal.

Det ambulerande hälsoteamet

Det ambulerande hälsoteamet är en resurs för alla beroendeenheter/institutioner i staden. Det är 13 personer som sköter verksamheten som är indelad i tre delar: läkarteam, hälsokontaktteam för institutionerna och en hepatit C-klinik. Ambulerande teamet hjälper till på stadens 20 institutioner. Presentationen av verksamheten gjordes av chefen och tillika överläkaren Kjersti Anne Ulstein.

Läkarteamet består av tre läkare som tar hand om medicinska problem inom kommunens institutioner och fältarbeten.

En speciell och viktig verksamhet är hepatit C-kliniken som har mottagning en dag i veckan. Denna mottagning började på Prindsen men lokalerna blev för små då verksamheten växte. Mellan 2019 och 2023 har ingen som kliniken har kontakt med avlidit i HCV. De effektiva medicinerna mot detta virus skrivs ut av specialister på sjukhuset efter ett telefonsamtal från Hepatit C-mottagningen. Kan knappast vara enklare. På mottagningen finns 3,5 sjukskötersketjänster som testar och följer upp. Läkare från ambulerande teamet bistår vid behov.

Hepatit C-mottagningen noterar att det är en nedgång i prevalensen, fler måste testas för att finna

positiva svar. Antal behandlingar hade en topp 2019 med 114 individer, 2022 var den 53.

Dalsbergstiens Hus

Den andra och sista dagen avslutades med ett besök på Dalbergstiens Hus som är en utrednings- och remitteringsenhet med möjlighet för korttidsvård inför fortsatt omhändertagande för personer med beroendeproblem. Huvudinriktningen är att kartlägga och utreda brukarens livssituation och med resultatet som utgångspunkt aktivera rätt nivå för fortsatt omhändertagande.

Här finns också en substitutionsenhet (LASSO) för personer med opioidberoende.

Brukarrum

Till skillnad från Sverige har såväl Norge som Danmark brukarrum.

Det är i Norge liksom i Sverige icke lagligt att bruka eller inneha heroin för eget bruk - utom just i brukarrummet.

Vid besöket på Ullevåls jukhus presenterade överläkare Klaus Asbjørn Vikeså heroinassisterad behandling och det särskilda brukarrummet som togs i bruk 2005.

Här kommer varje dag mer än hundra droganvändare för att i säker miljö med personal på plats ta sin drog (eller droger, det förekommer att heroin kompletteras med annan drog).

Besökaren är anonym men behöver vara registrerad för att få komma in till brukarrummet.

Personalen hjälper också till om brukaren vill gå vidare och få behandling för sitt beroende.

Klaus Asbjørn Vikeså berättade att överdoser förekommer ibland men inga dödsfall har inträffat.

Det finns också ett brukarrum på Akers sjukhus.

Klaus Asbjørn Vikeså

Den tunga glasflaskan fick konkurrens

Redan 1922 började uppfinnare ta patent på olika dryckesburkar av metall. Det var dock inte utan problem för innehållet tog smak av plåten. Det dröjde till 1933 då American Can Company löst problemet. En provserie med öl visade sig fungera tillfredsställande.

Två år senare började öl säljas på burk. Det var tidsmässigt när den amerikanska förbudstiden tog slut och en ny affärsmetod introducerades: supermarkets.

Idag är inte bara öl på burk en självklarhet utan också framför allt läsk, cider och energidrycker. Noteras kan att även lite tafatta försök gjorts att sälja whisky på burk.

De första burkarna var inte så behändiga för man var tvungen att ha ett litet verktyg för att öppna den flata översidan. Verktyget kallades kyrknyckel och gjorde trekantiga hål i locket. Den nuvarande dragringen introducerades 1959 och ett halvt decennium senare hade merparten av burkarna denna "egenöppning" som 1970 via ett patent nu stannade kvar på burken. Den lilla ringen kallades först för tab och sedan för stay-tab. En annan förändringen under burkens resa var att den gick från lite tung plåt till lätt aluminium. Det skedde i början av 1980-talet.

Plåtmanufaktur Malmö (PLM) var 1954 först med att tillverka ölburkar i Sverige och året därpå kom de första ölburkarna ut på marknaden. Först såldes PLM-burkarna enbart på export.

PLM uppköptes 1999 av engelska Rexam som i sin tur uppköptes 2015 av amerikanska Ball Corporation. Malmöfabriken är en av de största burkfabrikerna i Europa. Detta efter vissa uppköp och den nya fabriken i Malmö som öppnades 1981 producerar idag upp till 7,5 miljoner burkar per dygn.

En uppskattning är att det globalt årligen förbrukas 400 miljarder burkar. De flesta gjorde i aluminium.

Ny Teknik, SVT, Wikipedia, Alltomwisky.

Så enkelt stoppar man opioidkrisen i USA – eller?

Mexikos president Manuel López Obrador har presenterat bakgrunden till den omfattande och dödliga opioidkrisen i USA. De amerikanska föräldrarna kramar sina barn för lite. Presidenten menar att denna kris ses i Mexiko, landet varifrån opioiderna inklusive den dödliga drogen fentanyl flödar in i USA.

Den bistra verkligheten är att de kriminella kartellerna tjänar oerhört mer på att tillhandahålla drogerna i rika USA jämfört med sämre bemedlade Mexiko. Det blir inget över till försäljning i hemlandet.

Hoppas dock att mexikanska föräldrar kramar sina barn ändå.

Nya nordiska näringsrekommendationer ute på offentlig remiss

Det omfattande kapitlet om alkohol hittar du på länken

www.helsedirektoratet.no/horinger/nordic-nutrition-recommendations-2022-nnr2022/NNR2022%20Alcohol%20Public%20Consultation.pdf

norden.org

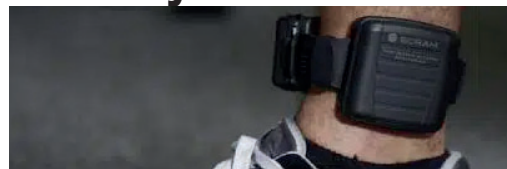
Med mått mått

Den mängd data som samlas ökar avsevärt varje dygn. Det blir allt svårare att hantera alla nollorna i tiopotenser. Länge klarade vi oss med kilo (tusen) och sedan mega (miljon) och terra (miljard) och så vidare. Under 2022 har ytterligare två tiopotentialer fått namn: ronna (10^{27}) och quetta (10^{30}). I andra änden med små tal blir det liknande benämning (ronto resp quekto) med minustecken framför nollorna.

Det är enorma tal som sannolikt bara kommer till användning i datavärlden. 10^{30} motsvarar i metervärlden tusen gånger diametern på observerbara universum.

Forskning och Framsteg 2023

Bättre yttre alkometer

Sedan några år finns en möjlighet att mäta alkoholkoncentrationen via en yttre alkometer, en sk vrist-alkometer som sätts på vristen.

Användbarheten ur medicinsk säkerhet har varit tveksam, men aktuell forskning visar att mätmetoden blir allt bättre. Kanske något för framtiden?

doi.org/10.1111/acer.14977

Konferenstipsen

Hittar du numera på vår hemsida:
www.svenskberoendemedicin.se

Alltid uppdaterade!

"Citatet

Nobelpristagare Svante Pääbo tycker till:

Dessutom hade jag blivit besviken på både Nature och Science. Många gånger verkade de vara mer intresserade av att ett resultat skulle komma att beskrivas i New York Times och andra stora medier än att resultatet verkligen var riktigt.

Svante Pääbo. Neandertalmänniskan. Fri tanke, 2020.

Nature – en brittisk prestigevetenskaplig tidskrift, Science är den amerikanska lika prestigefyllda motsvarigheten. Dock måste tilläggas att Pääbo trots allt publicerat flera epokgörande artiklar i såväl Nature som Science.

Systembolagets Kunskapspris 2023

Under maj utdelades Systembolagets två kunskapspriser, dels Kunskapspriset, dels Juniora Priset. Priserna utdelas årligen till forskare som bidragit med ny, banbrytande kunskap inom alkoholområdet. Det är en extern priskommitté som består av forskare från olika forskningsdiscipliner som utser pristagarna.

Systembolagets Kunskapspris 2023: Johanna Gripenberg

Johanna Gripenberg tilldelas Systembolagets Kunskapspris för sina insatser i preventionsforskning när det gäller alkohol och andra droger. Hennes forskning har varit inriktad på befolkningsinriktad prevention av alkohol och andra droger. Hon har arbetat i miljöer och sammanhang där riskbruk av alkohol är särskilt högt, undersökt attityder till drogproblem, undersökt förekomst av bruk i riskmiljöer och utarbetat preventionsmetoder som utvärderats vetenskapligt. Johannas insatser för att initiera alkohol och drogpreventiva program präglas av innovativa och modiga insatser i miljöer där forskare vanligen inte rör sig.

Kunskapspriset är på 100 000 kronor.

Erica Sundin
Foto: Eevelina Johnsson

Systembolagets Juniora Pris 2023: Erica Sundin

Erica Sundin disputerade 2022 och hon har med sitt avhandlingsarbete bidragit till forskning om skador till följd av andra personers drickande, ”harm to others”. Hon har jämfört metoder för att mäta skadan av andras drickande inklusive jämförande studier i 19 europeiska länder. Ericas forskning bidrar med ny och viktig kunskap kring hur alkoholen skadar fler än den som dricker. Svensk förening för Beroendemedicin uppmärksammade den duktiga forskaren i en artikel från 28 april 2022 (www.svenskberoendemedicin.se)

Det Juniora Priset är på 50 000 kr.

Ett hårt slag för italiensk maffia

Den 3 maj blev ett hårt slag mot den syditalienska maffiaorganisationen Ndrangheta. Mer än 130 personer arresterades i en av de mest omfattande narkotikarazziorna som omfattade tio länder. De flesta polisinsatserna skedde i Italien, Spanien och Tyskland, men också i Belgien, Frankrike, Portugal, Slovenien, Brasilien och Panama.

Det hela började 2019 på en pizzeria i staden Genk i Belgien. Polisen upptäckte att ägaren hade nära kontakt med släktingar i München som visade sig ha tät kontakt med kokainhandlare som tillhörde den italienska maffiaorganisationen Ndrangheta.

Efter tre års spaning slog drygt 2 700 poliser till denna majonsdag. Det huvudsakliga polisarbetet skedde i Belgien, Tyskland och Italien.

Det handlar framför allt om penningtvätt. Polisen räknar med att 22 miljoner euro har tvättats i framför allt Europa via restauranger, pizzerior, kaféer och glassaffärer.

Maffian arbetar i mer än 40 länder med narkotikahandel, smuggling, droginnehav, illegala vapen, skattefusks och penningtvätt. Ndranghetamaffian är ansvarig för den största delen av kokainsmugglingen till Europa.

The Guardian, Eurojust

Konferensdag för LARO-personal

Den 5 oktober mellan 10 och 16 anordnar Socialstyrelsen i samarbete med SKR en konferens för personal inom LARO-verksamheterna. Syftet med konferensen är att främja en mer jämlik vård, bidra till ökad kunskap och ge möjlighet till erfarenhetsutbyte.

Konferensen, som äger rum i Stockholm, är avsedd enbart för personal vid LARO-verksamheterna inklusive verksamhetschefer. Deltagandet är kostnadsfritt. Anmälan och information, maila till larkonferens@socialstyrelsen.se senast den 28 augusti. Antalet deltagare är begränsat.

Varför inte samordna denna konferens med Svensk förening för Beroendemedicins årliga vetenskapliga möte den 6 oktober. Ämne: **Droger som läkemedel?** Se hela programmet på sidan 3. Anmälningar till vår konferens gör du på hemsidan.

Vill du bli länkläkare?

Fria Sällskapet Länkarna har i år funnits i Göteborg i 75 år. Den socialmedicinska mottagningen Länkläkarmottagningen har funnits lika länge. Den fungerar som ett komplement och stöd till medlemmarna för att de lättare skall kunna upprätta och bibehålla sin nykterhet.

Mottagningen har i dagsläget ca 85 patienter som kommer regelbundet. Medelåldern är en bit över 50 år, en tredjedel är kvinnor. På mottagningen arbetar en sjuksköterska på 75% och tillsammans med läkaren hålls mottagning en dag i veckan. Då en av de nuvarande läkarna

snart lämnar verksamheten söker mottagningen en ny kollega gärna med specialistkompetens i allmän medicin och/eller psykiatri. För mer information vg kontakta sjuksköterska Pia pia.appelgren1@gmail.com eller läkare Tim timvl49@gmail.com

Vin, kvinnor och pilsk senator

Det kunde varit en rubrik i skvallerpressen idag, men det hände sig saker även förr. Den största politikerskandalen i Roms historia skedde med 1 maj 62 fKr. Det var Senator Publius Clodius Pulcher som inte kunde hålla sig till reglerna. Clodius var redan tidigare känd för sitt "vilda" leverna, men nu gick han för långt.

Clodius tas om hand utanför Caesars hem varifrån de församlade kvinnorna kastat ut honom

Det kunde varit en rubrik i skvallerpressen idag, men det hände sig saker även förr. Den största politikerskandalen i Roms historia skedde med 1 maj 62 fKr. Det var Senator Publius Clodius Pulcher som inte kunde hålla sig till reglerna. Clodius var redan tidigare känd för sitt "vilda" leverna, men nu gick han för långt.

Kvinnor var vid denna totalpatriakala tid inte bara makens eller mannens egendom utan även strikt förbjuden att inta alkoholhaltiga drycker. Det fanns undantag för prostituerade vid manliga symposier, men annars helt torrlagt. Utom under en dag om året – den första maj då enbart kvinnor fick tillträde och tillbad under glada vinindränkta hedersbetygelser den Goda Gudinnan. Vem denna goda var vet man inte säkert, allt kring Bona Dea, som dagen kallas, är av yttersta hemlighet, även om vissa detaljer yppades i den efterföljande rättegången. Den religiösa kulten kring Bona Dea leddes av de jungfruliga vestalerna.

Clodius Pulcher har gett den nesliga glosan pulchritude ("vacker") en icke positiv innebörd. Han han sågs vara den mest korkade mannen i det forntida romarriket. I denna tids historia nämnes han som historiens största tjockskalle.

Denna för Clodius och romerska rikets aristokratris ödesdigra dag höll stadens kvinnor sin dryckesfest hemma hos Pompeia, kejsar Caesars hustru. Clodius snärjde sig in i det för män förbjudna territoriet utklädd till kvinna och när alla var mer eller mindre runda under fötterna så avslöjades han när han lär ha tafsat på sin åtrådda kvinna som var Caesars hustru men då hon avvisade honom närmade han sig de möjligen något mer generösa närvarande vestalerna istället.

Det slutade med att han utan egen framgång blev utkastad under allmänt tumult.

Han dömdes i den efterföljande rättegången till döden men mutade sig så småningom fri. Hans politiska karriär var dock slut. Caesar skiljde sig från Pompeia ity enbart en misstanke att en kejsares hustru skulle varit otrogen (det gick rykten men hon bedyrade sin oskuld) var tillräckligt för att ta avstånd från henne. Caesar själv var tilltufsad av detta och höll sig i bakgrunden och försvann efter ett tag till Spanien.

Den politiska skandalen höll i sig ett halvt århundrade när kejsar Augustus till slut redde ut efterdyningarna.

Svenska hamnar en del av drogsmugglingen till Europa

Tullverket rapporterar att Sverige har fått en större betydelse för narkotikasmugglingen till Europa och är nu det fjärde största landet för drogtransiten. Ledande är sedan länge Belgien (Antwerpen), Nederländerna (Rotterdam), Tyskland (Hamburg) och Sverige (Göteborg, Helsingborg, Uddevalla).

Tidigare har framför allt kokainet till Sverige kommit från Nederländerna, men nu kommer stora mängder via containerfartyg direkt till Sverige. Ett exempel är att förra året stoppades över tre ton kokain i Ecuador som hade destination Helsingborg.

Allt fångas inte upp vid lastningen utan när den svenska hamnen. Ett exempel är att två män greps i december förra året vid Helsingborgs hamn där de misstänks ha hämtat drygt 47 kilo kokain som sedan hittades i tre gömda väskor.

tullverket.se

Oroande ökning i Europa av ketamin och metamfetamin

Den nyligen publicerade rapporten från EMCDDA om droger i avloppsvatten kommenteras av utredaren João Matias att en av de viktigaste och mest oroande upptäckterna av vattenanalyserna var att ketamin och metamfetamin börjar breda ut sig i främst södra Europa men också i Köpenhamn. Tidigare har dessa droger använts mycket begränsat geografiskt sett.

För svensk del kommenterar han de höga amfetaminhalterna. Kan det vara så att substansen finns i ADHD-medicin. Det tror inte utredaren, det är illegal användning som vi ser. Tidigare studier har nämligen visat att användningen av mediciner som baseras på amfetamin knappast har någon inverkan alls på halterna i avloppsvatten.

can.se

Svårt att få patienter kvar i buprenorfinbehandling i USA

Opioidöverdoser har aldrig varit så omfattande i USA som för närvarande. För att förhindra en stor del av dessa kan medicinering ske med bland annat buprenorfin. En studie från University of Michigan visar sorgligt nog att sedan 2018 har påbörjan av buprenorfin på amerikanska sjukhus legat på en plattå. Dessutom är det en låg nivå på bibehållen medicinering: 25 procent mellan 2016 och 2022.

Under forskningsperioden var det dock över 3 miljoner individer som startade buprenorfinbehandling.

JAMA. 2023;329(16):1402-1404. doi:10.1001/jama.2023.1207

Buprenorfin vid fentanyltag

En färsk studie från Californiauniversitetet San Francisco visar att buprenorfin är lika effektivt för patienter som tagit fentanyl som för andra opioider. Undersökningen gjordes vid en akutmottagning och 900 personer inkluderades.

JAMA Netw Open. 2023;6(3):e231572. doi:10.1001/jamanetworkopen.2023.1572

Svår Tourette lindras av cannabisolja

En dubbelblind placebo-kontrollerad studie från Australien visar att cannabisolja som ges peroralt kan signifikant och meningsfullt minska såväl motoriska som vokala tics hos patienter med svår Tourette syndrom. Cannabisoljan innehåller såväl THC som CBD.

DOI: 10.1056/EVI-Doa2300012

Muffinsmumsande slutade på sjukhus

En mamma och hennes nioåriga dotter hittades på badrumsgolvet. De var inte kontaktbara när tillkallad ambulans anlände. Det började för de båda med kraftigt illamående, yrsel och andningssvårigheter varför mamman genast ringde efter ambulans.

Mamman hade fått två cannabismuffins av sin arbetsledare. Hon försäkrades av bagerskan att det var ofarligt och att man bara blir lite glad. Hon hade goda erfarenheter av detta.

Mamman och muffinsbakerskan åtalades för narkotikabrott.

SDS 230427

Nya substanser klassas som narkotika

Information från vetenskapliga källor, expertnätverk och internet visar att användning av substanserna innebär hälsorisker och att de i vissa fall kan medföra livsfara.

Folkhälsomyndigheten föreslår därför att följande substanser som idag är klassade som hälsofarliga varor ska omregleras som narkotika:

- 1cP-LSD och metoxpropamin som tillhör gruppen hallucinogener
- 3-fenylpropanoylfentanyl som tillhör gruppen opioider.

Folkhälsomyndigheten föreslår också att följande substanser som idag är oreglerade ska klassificeras som narkotika:

- N-desetylisotonitazen som tillhör gruppen opioider
- 1V-LSD, metoxisopropamin och deoximetoxetamin som tillhör gruppen hallucinogener
- HHC och HHCP som tillhör gruppen cannabinoider.

Se sidan 18.

Alkohol med varianter

Europa tål högre alkoholbeskattning för att främja hälsan

I en kort rapport i European Addiction Research framhåller en forskargrupp att de europeiska staterna skulle ha råd att höja skatten på alkohol och därmed minska alkoholköp och konsumtion för att minska den alkoholrelaterade negativa effekten på hälsotillståndet inom unionen.

Bakgrunden är en beräkning av hushållens månatliga ekonomiska disposition med utgångspunkt från inkomståret 2020. Beräkningarna gjordes från officiell statistik enligt statistiktестerna Pearson och Spearman rank correlation. Båda testen undersöker huruvida två variabler korrelerar med varandra – eller inte.

De länder som har bäst råd till alkoholköp är Tyskland, Österrike, Frankrike och Luxemburg.

Konklusion: höjd alkoholskatt, mindre konsumtion, bättre hälsa.

En uppskattning som kanske inte alltid uppskattas.

Eur Addict Res

E-cigarett ökar hos unga vuxna

CAN presenterade i början av sommaren en rapport över utvecklingen för snus, cigaretter och e-cigarett från 2003 till 2022. Rapporten baseras på monitorering som inkluderar ungefär 18 000 personer (17 – 84 år).

Det mest framträdande i rapporten är att e-cigarett ökat hos framför allt unga vuxna (17 – 29 år). Ökningen har skett under de senaste två åren.

Intag av vitt snus ökar något, vilket kan bero på att kvinnor har ökat snusandet medan männens snusande ligger stabilt på samma nivå.

Cigarettrökningen fortsätter att minska något. CAN 2023 (Zetterqvist M. Självrapporterade rök- och snusvanor 2003-2022).

Methanol	methyl alcohol	CH_3OH
ethanol	ethyl alcohol	$\text{CH}_3\text{CH}_2\text{OH}$
1-propanol	n-propyl alcohol	$\text{CH}_3\text{CH}_2\text{CH}_2\text{OH}$
2-propanol	isopropyl alcohol	$(\text{CH}_3)_2\text{CHOH}$
1-butanol	n-butyl alcohol	$\text{CH}_3(\text{CH}_2)_3\text{OH}$
2-butanol	sec-butyl alcohol	$(\text{CH}_3)\text{CH}(\text{OH})\text{CH}_2\text{CH}_3$
2-methyl-1-propanol	isobutyl alcohol	$(\text{CH}_3)_2\text{CHCH}_2\text{OH}$
2-methyl-2-propanol	t-butyl alcohol	$(\text{CH}_3)_3\text{COH}$
1-pentanol	n-pentyl alcohol	$\text{CH}_3(\text{CH}_2)_4\text{OH}$
3-methyl-1-butanol	isopentyl alcohol	$(\text{CH}_3)_2\text{CHCH}_2\text{CH}_2\text{OH}$
2,2-dimethyl-1-propanol	neopentyl alcohol	$(\text{CH}_3)_3\text{CCH}_2\text{OH}$
cyclopentanol	cyclopentyl alcohol	$\text{C}_5\text{H}_9\text{OH}$
1-hexanol	n-hexanol	$\text{CH}_3(\text{CH}_2)_5\text{OH}$
cyclohexanol	cyclohexyl alcohol	$\text{C}_6\text{H}_{11}\text{OH}$
1-heptanol	n-heptyl alcohol	$\text{CH}_3(\text{CH}_2)_6\text{OH}$
1-octanol	n-octyl alcohol	$\text{CH}_3(\text{CH}_2)_7\text{OH}$
1-nonanol	n-nonyl alcohol	$\text{CH}_3(\text{CH}_2)_8\text{OH}$
1-decanol	n-decyl alcohol	$\text{CH}_3(\text{CH}_2)_9\text{OH}$
2-propen-1-ol	allyl alcohol	$\text{H}_2\text{C}=\text{CH}-\text{CH}_2\text{OH}$
phenylmethanol	benzyl alcohol	PhCH_2OH $\text{C}_6\text{H}_5\text{CH}_2\text{OH}^*$
diphenylmethanol	diphenylcarbinol	Ph_2CHOH^* $(\text{C}_6\text{H}_5)_2\text{CHOH}$
triphenylmethanol	triphenylcarbinol	Ph_3COH^* $(\text{C}_6\text{H}_5)_3\text{COH}$

Transportstyrelsen förbereder nya regler kring körkort vid substansbrukssyndrom

Transportstyrelsen har sedan våren 2021 arbetat med en översyn av de medicinska kraven om bruk av substanser som påverkar förmågan att köra motordrivna fordon (t ex alkohol, narkotika och läkemedel) samt kraven som gäller för personer som under de senaste fem åren fällts för grovt rattfylleri eller upprepade fall av rattfylleri och som ansöker om körkortstillstånd. I en 245 sidor omfattande rapport redovisas en nulägesbedömning och inhämtandet av förslag från många olika kompetensgrupper.

Översynen har påvisat en viss otydlighet i medicinföreskrifterna, både vad gäller innehåll och struktur. Transportstyrelsen föreslår därför att medicinföreskrifterna revideras för att öka tydligheten.

Eftersom flera delar behöver utredas vidare kan Transportstyrelsen i detta skede inte ta ställning till allt som kan komma att behöva

revideras. Men redan nu kan vi konstatera att följande delar kan komma att behöva ändras:

- hänvisningar till diagnosverktyg
- bestämmelser om provtagning avseende alkohol (bl.a. ersätta obligatoriska biomarkören GT med PEth)
- begreppet regelbundet missbruk av narkotika och läkemedel (i medicinföreskrifterna diagnosen missbruk).

Sverige har valt att ställa liknande krav vid diagnosen missbruk av alkohol som vid diagnosen beroende av alkohol, även fast körkortsdirektivet inte reglerar missbruk av alkohol. Samtliga bestämmelser i medicinföreskrifterna som innehåller krav som riktar sig till den som har missbruksdiagnos avseende alkohol utgör därför särkrav i förhållande till körkortsdirektivet och behöver ses över.

Ur trafiksäkerhetssynpunkt talar mycket för att det även i fortsättningen kan vara motiverat att reglera hinder för körkortsinnehav vid en annan nivå än alkoholberoende, men det behöver utredas vidare hur kraven gällande detta bör vara utformade. Det vore i sådana fall önskvärt att bestämmelserna på ett tydligare sätt definierar acceptansnivån utifrån en koppling mellan hälsotillståndet och trafiksäkerhetsrisken.

Transportstyrelsen kommer framledes även att ta hänsyn till den översyn som EU-kommissionen har påbörjat av körkortsdirektivet från 2006.

Transportstyrelsen har nyligen startat ett föreskriftsarbete för att revidera regler och kommer tillsätta en expertgrupp av läkare där vi bland annat tillfrågar föreningen.

Hela rapporten: Översyn alkohol, narkotika och läkemedel. En översyn av de medicinska kraven om alkohol, narkotika och läkemedel i Transportstyrelsens föreskrifter om medicinska krav för innehav av körkort (TSV 2020-8962).

Kommentarer till rapporten

Joar Guterstam, ordf i Svensk förening för Beroendemedicin:

—Vi ser positivt på att Transportstyrelsen nu har för avsikt att uppdatera sina bestämmelser kring körkort för personer med substansbrukssyndrom. De nuvarande riktlinjerna är otidsenliga på flera sätt, med krav på föråldrade alkoholmarkörer och inaktuell diagnostik. Det är exempelvis hög tid att ersätta GT med PEth. Det finns också en otydlighet i kopplingen mellan diagnos i sjukhistorien och aktuell lämplighet för körkort, vilket förhoppningsvis kan förbättras i ett uppdaterat regelverk.

Som organisation för svenska beroendeläkare bidrar Svensk förening för beroendemedicin gärna med synpunkter i det fortsatta arbetet med dessa bestämmelser.

Anders Helander, Karolinska institutet, Institutionen för laboratoriemedicin:

—Jag var en av dem som var med i Transportstyrelsens "bollplanksremissgrupp" i detta arbete. Min viktigaste synpunkt var att ersätta den okänsliga och ospecifika GT med den känsliga och specifika PEth som obligatorisk alkoholmarkör, dvs att CDT och PEth borde vara obligatoriska tester, i alkoholfrågor, i samband med kontroll av "nyktert leverne" efter körkortsåterkallelse.

Sven Wåhlin, Svensk förening för Beroendemedicins trafikmedicinska expert:

—Inför fortsatt arbete med regelverket: Alkoholberoende i sig bör inte automatiskt vara skäl för anmälan till Transportstyrelsen samt att Transportstyrelsen efter bedömning av anmälan rutinmässigt drar körkortet. Skälet är den höga frekvensen av denna sjukdom, som i de flesta fall är lindrig och ej medför risk för rattfylleri; 4,5% tillfälligt eller 12% livslångt. Det blir också slumpartat vilken doktor som man kommer till om anmälan sker eller ej.

Australiens huvudstad och delstat avkriminaliserar tunga droger

I ett regeringsbeslut från delstaten Australien Capital Territory (ACT) med huvudstaden Canberra meddelades i slutet av oktober 2022 att från sent oktober 2023 kommer personligt innehav av de vanligaste illegala drogerna inte längre att vara föremål för legala åtgärder. Det är den första av de åtta delstaterna i Australien som avkriminaliserar innehav av tunga droger.

Bakgrunden är ett hälsoperspektiv men också att Australien har ett ökat problem med droger, inte minst de nya psykoaktiva substanserna (NPS). Ungefär samtidigt som lagförslaget klubbades igenom har polisen hittat en ny farlig ketamindrog som kallas för Canberra Ketamin (CanKet). Som flertalet NPS-droger köps den importerad via nätet.

När lagen träder i kraft innebär det att det är tillåtet att inneha små mängder av de specifika drogerna heroin, kokain, amfetamin och amfetaminliknande substanser som MDMA (ecstasy), amfetamin, metylamfetamin, kokain, heroin, LSD, metadon och psilocybin. Vad som menas med ”små mängder” framkommer inte av lagförslaget från hälsodepartementet. Ingen lagföring men droginnehavaren får två val, antingen betala en bot på 100 AUD (australienska dollar, motsvarar ungefär 700 SEK) eller få en remiss till ett behandlingsprogram.

Lagförslaget föregicks av omfattande undersökning och remisser till relevanta organisationer och forskare. Hälsoministern menar att regeringen har ett nära och gott samarbete med forskare, kliniker, polis, kriminalvård och brukarorganisationer inom beroendområdet.

Hälsominister Rachel Stephen-Smith:
— Denna åtgärd ska minimera de skador som drogerna förorsakar.

Hon menar också i sitt uttalande i samband med presentationen av lagen att nu ska fokus ligga på behandling och rehabilitering och möjliggöra en minskad stigmatisering av droganvändargruppen.

Avkriminaliseringen kostar pengar men investeringen tror regeringen kommer att gagna de mest utsatta och stigmatiserade i samhället när vård och rehabilitering erbjuds just när den som bäst behövs.

Regeringens (Labor och De Gröna) förslag mottogs inte enbart med acklamation. Oppositionen med riksdagsledamoten Jeremy Hanson (Liberal) fördömde kraftfullt lagändringen. Han framhöll:

- Denna leder till ökad kriminalitet, mer blodbad på våra vägar!

Det återstår att se hur implementeringen av lagen tas emot och hur resultatet blir.

ACT Government
The Guardian
Canberra Times

Rachel Stephen-Smith

Australien första landet som tillåter förskrivning av MDMA och psilocybin

Från 1 juli 2023 är det tillåtet för auktoriserade läkare att skriva ut MDMA (Ecstasy) och psilocybin (del i hallucinogena svampar) till patienter med diagnoserna depression och PTSD (posttraumatiskt stressyndrom). Utvärdering kommer att ske under kommande treårsperiod. Det lagliga beslutet är inte helt okontroversiellt inom forskargrupper.

Islandmodellen minskar ungdomars alkohol användning — men förklarar inte allt

Isländska ungdomarna var bland de som drack mest alkohol i Europa. För att göra något åt denna utveckling togs en plan fram som kallas för islandsmodellen. Den har rönt stor uppmärksamhet emedan den tillskrivs framgång – alkoholkonsumtionen bland ungdomarna har minskat rejält; mellan 1995 och 2019 har andelen 16-åringar som uppger att de aldrig har druckit alkohol stigit från 21 till 63 procent.

Enligt islandsmodellen

1. ska ungdomarna vara hemma före ett visst klockslag
2. föräldrarna har gemensamma regler för sina barn
3. ungdomarna ska fylla i ett frågeformulär om sina alkoholvanor en gång och året
4. varje år får ungdomarna 360 euro vardera för att lägga på sunda fritidsaktiviteter

Resultat från modellen har visat på så bra utfall att den implementerats i ett trettiotal länder. I Sverige är det hittills en stadsdel i Göteborg som börjat arbeta efter den isländska modellen. Det skedde i maj 2021. Tanken är att islandsmodellen ska införas i stadens stadsdelsområden.

Islandsmodellen har säkerligen sina förtjänster, men kan inte vara hela sanningen till det minskade drickandet eftersom det skett en allmän nedgång i ungdomars alkoholkonsumtion under 1990-talet, även i länder som inte har anammat modellen.

Från bl a Utrecht universitet har lektorn Ina Koning, som forskar på förebyggande metoder, påpekat att det inte finns någon internationell forskning som belyser metodens effektivitet. Hon menar att spridningen av modellen är förhastad.

Därtill kommer naturligtvis att det inte enbart är alkohol som är problemet bland de isländska ungdomarna. Narkotikan har länge haft mindre omfattning i landet men under senare tid har olika illegala droger gjort sitt inträde, inte minst den icke medicinskt motiverade opioidanvändningen.

Alkohol&Narkotika, svenska.yle.fi, vartgotenborg.se

Historien om MDMA

Den första publicerade dokumentationen om MDMA (Ecstasy) härstammar från 1975 och biofysikern Carl Resnikoff som då tillsammans med sin flickvän intog några kapslar med drogen. Den nyutkomna boken *I Feel Love* av den amerikanska väletablerade vetenskapsjournalisten Rachel Nuwer beskriver på drygt 380 sidor MDMA – från obskyr partydrog till, om än kontroversiellt, läkemedel. Från 1 juli 2023 får auktoriserade läkare i Australien skriva ut substansen till patienter med definierad diagnos.

I Feel Love MDMA and the Quest for Connection in a Fractured World. Rachel Nuwer.

Kratom kan ge beroende

Folkhälsoinstitutet varnar för att det kan finnas en illavarslande ökning av användningen av kratom (*mitragyna speciosa*). Importen av växten har ökat dramatiskt under 2022 till 39 ton. Kratom agerar sannolikt på opioidreceptorerna och långvarig användning, sex månader eller längre, kan ge abstinenssymtom liknande de vid opioidanvändning. Abstinensen bedöms som mild och går över på en vecka.

Kratom kommer från ett högt växande träd i Sydostasien. Bladen tuggas färska eller torkas och bryggs som te. Effekten är dosberoende. Vid låga doser upplevs kratom stimulerande (liknande kokain), vid högre är det en smärtstillande effekt och kan även ge lätt eufori. Vid mycket höga doser blir det en sedativ effekt, t o m sömngivande (som morfin). I Asien är kratom sedan 1800-talet traditionellt en medicin som ersätter opium.

Det finns studier som visar att intag av kratom inte är harmlöst. Kratom har heller inte visat sig ha några klara medicinska fördelar. Kratom är laglig.

mayoclinic.org

Problem med bensodiazepiner i Kanada

Provinsen Ontario i Kanada rapporterar ökat problem med bensodiazepinergiftningar bland unga, som i allt högre omfattning blandas med opioider, stimulantia och alkohol. Sjukvården har slagit larm och myndigheterna manar till noggrann förskrivning av läkemedlet för att minska bensodiazepinskadorna.

doi.org/10.17269/s41997-023-00784-3

En kohort är inte alltid en kohort

I den medicinska vetenskapliga forskningen nämns ofta begreppet kohorter, då menas vanligen en grupp individer som beskrivs och behandlas ur statistisk synvinkel. Men kohort är också något helt annat.

Vi tar det från början.

Då de romerska legionerna (arméerna) blev allt större under framför allt kejsartiden blev legionerna mer stridstaktiskt indelade och infanteriet som indelades i kohorter utökades. Det var den store generalen Gajus Marius som något århundrade före vår tidräkning omorganiserade krigsmakten. Legionerna blev för stora och svåra och ordregivningen behövde spridas. Nu blev legionen den största enheten som sedan delades upp i mindre enheter vara det tunga infanteriet, kohorten, nydanades. Den indelades i sin tur i mindre enheter.

Under Julius Caesars tid bestod infanteriet, som var en del av den militära styrkan, av 10 kohorter med 360 soldater i varje. Det var sålunda 3 600 soldater som tillsammans med lätta infanteriet och kavalleriet omfattade 6 000 män. När kejsarens armé gick till anfall var det med 25 000 soldater i det tunga infanteriet. Senare utökades kohorterna till att omfatta upp emot 600 man. General Marius delade upp kohorten i sex centurior på vardera 80 infanterister, som i sin tur delades upp i åttamannagrupper.

En kohort blev något annat. Under 1400-talet började begreppet kohort användas inom Europa och då började begreppet omfatta betydligt mer än soldater i trupp. En kohort kunde vara allt från en större grupp individer – vilka som helst – till några kamrater (kompanjoner – kompani).

Begreppet legioner (romerska arméer) ändrades med tiden till att bli en militär gruppering som bestod av utländska frivilliga soldater. Mest berömd är den franska Légion Étrangère (främlingslegionen) som har sitt ursprung från 1831.

Den moderna kohorten

Från den romerska militära enheten kohort har vi nu den demografiska kohorten som är en beakning på en grupp individer med vissa gemensamma kännetecken. Den biologiska kohorten beskriver en nivå i det biologiska hierarkiska systemet.

Statistiker talar om kohortstudier och då är det statistik som grundar sig på en grupp individer. Inom sjukvården finns begreppet kohortvård som är isoleringsvård av patienter i samband med smittsamma sjukdomar.

Cannabisgodis förbjuds?

Folkhälsomyndigheten önskar klassa HHC som narkotika (se sidan 13).

Folkhälsomyndigheten vill att det cannabisliknande HHC ska klassas som narkotika. Substansen finns i Sverige i framför allt godis och e-cigarettvätska. Försäljningen av HHC-produkter har ökat under senare tid. Folkhälsomyndigheten framhåller produktens hälsorisker med tanke på att det är en snarlik cannabisprodukt.

HHCs kemiska beteckning är hexa-hydro-cannabinol och liknar kemiskt Δ^9 -THC som är den mest psykoaktiva substansen i cannabis. Enligt forskningsrapporter från vitro och djurstudier är HHC lika potent som THC i cannabis. Humana studier finns inte trots att substansen är känd sedan 1940-talet.

HHC finns nu i Europa sedan maj 2022 och är en

Tullverket klandrar Helsingborgs hamn

Vid en pressträff i slutet av maj konstaterar Erik Friberg vid Tullverkets kriminalavdelning tydligt att det är alldeles för lätt för ligorna att ta sig in i Helsingborgs hamn och vittja containrar som gömmer kokain. Hamnen har blivit ett nav för smuggling av kokain till andra länder i Europa, förutom Sverige. Nästan ingen kriminell har gripits och en orsak är hamnens säkerhetsbrister.

Mellan januari och maj har Tullverket beslagtagit 870 kilo kokain i den skånska hamnen. Det är mer kokain än beslaget i hela landet under 2022. Tullverket driver utredningar i fall där kokain är på väg till Helsingborg men beslagtogs i andra hamnar. Då handlar det om 1,4 ton kokain som beslagtogs sedan september 2022. Det handlar om miljardbelopp som den organiserade brottsligheten tjänar på kokainmarknaden.

Tullverket Publicerad: 2023-05-26

Föreningsmöte 2023

Vi ses i Stockholm den 24 november på Läkaresällskapet.

Mötet börjar kl. 17
Mingel och lätt tilltugg från kl. 16

Under mötet utdelning av
1. Jörgen Engel stipendium
2. Nordic Drugs Stor Pris
3. MediaDiplomet

Alla medlemmar i Svensk förening för Beroendemedicin är **VARMT** välkomna!

Styrelsemöte den 11 maj 20223 Transportstyrelsen önskar professionell läkarbedömning som **inte** arvoderas

Årets andra styrelsemöte hölls i Oslo i samband med studiebesöket, som refereras på annan plats i BULLETIN. De styrelsemedlemmar som inte var med i grannlandet deltog i mötet via zoom.

Transportstyrelsen kontaktade Sfb då de önskade beroendeläkare till en expertgrupp som ska vara med och revidera föreskrifterna för körkortsinnehav. Utifrån omfattningen av uppdraget samt att ingen ersättning utgick avböjde föreningen att delta. Förslag lämnades i stället om att vända sig till regionerna med förfrågan.

Vår förening har blivit inbjuden till ett samtal om psykiatrisk samsjuklighet i Almedalen den 28 juni. Ingen i styrelsen har möjlighet att delta.

På Socialstyrelsen pågår en utvärdering av hälso- och sjukvårdens och socialtjänstens följsamhet till de nationella riktlinjerna vid skadligt bruk, missbruk och beroende. Styrelsemedlemmarna Sahar xx och Markus Heilig deltar för Sfb:s räkning.

Sveriges läkarförbund ska ta fram uppdaterade rekommendationer till Socialstyrelsens delmål för BT och ST (a- och b-målen) från 2021. För att kunna ta fram rekommendationer behöver Läkarförbundet inspel från specialitetsföreningarna. Styrelseledamot Karin Stolare besvarar enkäten för Sfb:s räkning

Inga remisser att besvara.

Om årsavgiften är rimlig kommer föreningen att anslutas till ISAM. Ordföranden undersöker föreningsavgiften.

Nästa styrelsemöte äger rum i Stockholm den 25 augusti.

Europol jagar den organiserade brottsligheten

Under maj månad har flera stora tillslag mot den organiserade brottsligheten gjorts med Europol som nyckeloperatör men med hjälp av nationella poliser och andra myndigheter runt om i Europa. Några av de större insatserna:

■ Nio östersjöländer har gjort en gemensam insats mot den gränsöverskridande brottsligheten inom området. Nästan 15 000 individer och 5 000 fordon kontrollerades. Avsikten med insatsen var att hitta in- och utresande kriminella som hade för avsikt att begå olika kriminella handlingar.

Östersjöinsatsen resulterade i att 18 personer greps och myndigheterna beslagtogs ett tiotal fordon, gods och kontanter till ett värde av fem miljoner kronor. Därtill beslagtogs en stor mängd narkotika.

■ Ungefär samtidigt slog tysk och belgisk polis med hjälp av Europol till mot en omfattande grupp kriminella som tillhörde en familjestruktur med albansk nationalitet, vissa med dubbelt medborgarskap. Ligan var specialiserad på smuggling av heroin och kokain.

Denna insats resulterade i 17 arresteringar och stora beslagtagna tillgångar inklusive €700 000 i kontanter.

■ Den rumänska polisen började en undersökning 2022 av ett kriminellt nätverk som agerade narkotikatransport mellan Bulgarien och Rumänien. Under maj slogs fällan igen och 28 personer arresterades.

■ Även den spanska polisen (Guardia Civil) tillsammans med Europol agerade under maj månad. Här oskadliggjordes, åtminstone tillfälligt, en storskalig drogsmugglingsmaffia som transporterade droger från Sydamerika till Europa.

Stora mängder narkotika och gods beslagtogs. Allt värderades till €40 miljoner. Bland bilar och juveler hittade polisen även 1 000 kg kokain samt en i förhållande liten mängd hashish.

www.europol.europa.eu

Mobilt beroendeteam i Göteborg

I april började ett nytt mobilt beroendeteam att rulla i Göteborg. Teamet är det första i sitt slag i hela Sverige, och kommer att arbeta uppsökande för att ge vård till personer som lider av beroendesyjukdomar med eller utan psykiatrisk samsjuklighet.

Det nya mobila teamet, som drog igång sin verksamhet 17 april i år, ska erbjuda åtgärder för att förhindra dödliga överdoser och minska skadorna som droganvändning medför. I bus-

sen kan patienter få tillgång till provtagning av hepatit och Hiv, information om tryggt användande av droger och tillgång till motgiftet Naloxon. Patienterna kan också få information om och påbörja utredning för läkemedelsassisterad behandling vid opioidberoende (LARO).

www.sahlgrenskaliv.se/sahlgrenska-universitetssjukhuset-startar-mobilt-beroendeteam

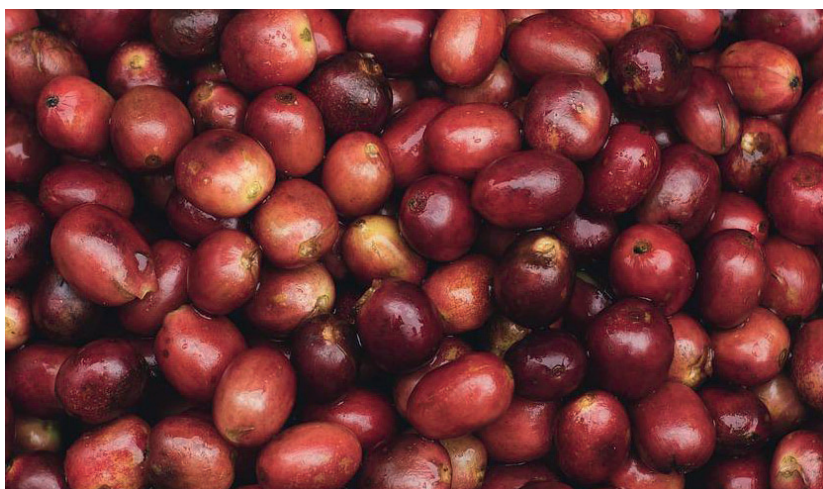
Sjuksköterskan Hanah Lumley Thuroczy,
sektionsledaren Sofia Lexén
Foto: Sahlgrenska universitetssjukhuset

Det **röda** bäret blev till det **svarta** guldet

En enkel kopp kaffe – det är en lång historia

Varje år dricker vi tillsammans 400 miljarder koppar kaffe. Det betyder att kaffet är den populäraste drycken i hela världen. En kopp kaffe var från början dyr, därför kallades bönan för det svarta guldet. Och så är det väl till viss del även idag, en espresso på stan kan i värsta fall kosta runt femtiolappen.

A nice cup of tea

En engelsman med en tekopp i handen är symbolen för UK, eller?

Det var dock först på 1700-talet som te blev en större dryck än kaffe i Storbritannien.

Thomas Twining öppnade första tehuset 1717, tidigare fick den tesugne engelsmannen tigga till sig en kopp på ett kaffehus.

Kaffeböner utan kaffe

Från Brasilien rapporteras att forskning pågår att få fram arabica-böner som inte innehåller koffein!

Idag produceras *decaff* genom kemiska processer.

Det finns få saker som förenar mänskligheten som kaffe, denna mångtusenåriga dryck som skapat såväl enorma rikedomar som ekonomiska förfall, som har genomsyrat det vardagliga livet världen över oavsett samhällsskick och social tillhörighet – det är inte många ställen i världen som det inte går att finna en gemensam stund över en kopp kaffe... Det beräknas att nästan 90 procent av världens vuxna befolkning dagligen intar koffein – dock inte enbart i form av kaffe utan här inräknas alla koffeinhaltiga drycker, således även te.

Den dryck vi kallar kaffe är ett avkok på kaffeböner, som är små röda frukter från en buske som från början växte vilt i det tropiska Afrika och enligt legenden (en av flera) var det getherden Kaldi från Etiopiens bergstrakter som på 400-talet e Kr upptäckte de röda bärens effekt – på getterna. De blev euforiska! Kaldi smakade också och blev lika glad.

Under sent 1400-tal började kaffebuskens odlas på den arabiska halvön. Kaffet var länge ett väl omhuldat monopol för den arabiska världen, så viktigt att det var förbjudet att föra vidare kunskapen om hur plantan odlas och förädlas. Ett bevis så gott som något om kaffets centrala roll i livet är den turkiska lagstiftningen, som fastslår att om maken vägrar ge sin hustru kaffe är detta en giltigt skilsmäsoorsak!

Kaffet besegrar världen

När kaffet trots allt introducerades i Europa på 1600-talet, blev det därmed en allmän dryck som snabbt besegrade världen, inte minst den nya världen. Exempel på en dramatisk kaffeintroduktion härstammar från amerikanska frihetskriget 1775–1783. Som protest mot engelsmännens tea-time any time började soldaterna dricka kaffe som odlats på karibiska öarna och i Sydamerika. Amerikanerna var länge största konsumenterna av kaffe men så är det inte längre. Det beror lite på hur man räknar men allmänt menar man att det är i Finland som mest kaffe konsumeras, följt av Norge, Island, Danmark, Nederländerna och sedan Sverige.

I de länder som producerar kaffebönan dricker man dock inte så mycket kaffe som vi i Norden. **Brasilien** är världens överlägset största kaffeproducent, följt av **Vietnam** och **Colombia**. I Brasilien producerar man nästan lika mycket kaffe som Vietnam och Colombia producerar tillsammans. På fjärde plats kommer Indonesien följt av Indien.

Kaffe botar fylleri

Kaffet fick en stor betydelse under 1600-talets utbredda fylleri. Nu utbyttes i stor omfattning de starka dryckerna mot kaffe och allmänt ansågs kaffet vara en hälsosam dryck som skulle råda bot på fylleriet. I England noterades, att ”det är bevisat att kaffe gör människor nyktra”. Förvisso sant om man avstår från alkohol och dricker kaffe istället. I en historisk uppsats från slutet av 1600-talet skraddes icke orden: ”Numera är krogen detroniserad, där ungdomen ännu för ett halvt århundrade sedan vältrade sig bland vinfat och skökor. Kaffet, den nyktra drycken, intellektets mäktiga stimulans...”

Den store Voltaire sägs ha intagit upp till 72(!) koppar kaffe om dagen. Denis Diderot vräkte i sig kaffe på Café de Procope när han skrev Encyclopédie. Kanske inte någon god idé att ta efter genierna. Det var absolut inte kaffet som skapade deras mästerverk.

Kung Karl XII upptäckte 1685 den nya väldoftande och uppiggande drycken på sitt besök i Turkiet.

Drycken introducerades så småningom i landet och blev populär. Upphöjelsen av kaffet till trots, satte sig svenska staten hundra år senare (1756) på tvären: kaffeförbud infördes, inte av folkhälsoskäl utan av handelsekonomiska.

Bakgrunden var egentligen hembränningsförbudet som beslutades av de tre högre stånden men som drabbade det fjärde – bönderna, som nu av hämndlystnad lyckades genomdriva kaffeförbudet, som drabbade de tre men inte det fjärde, som inte ännu var begivet på drycken. Ytterligare fyra kaffeförbud engagerade landet (1766, 1794, 1799 och 1817 – samtliga kortvariga). Förbuden efterlevdes knappast vid något tillfälle även om det framför allt på 1700-talet propagerades för ersättningsmedel i form av inhemska produkter som bokollon, råg, malt, maskrosrötter och cikoria. Ingen lyckades konkurrera ut den arabiska bönan även om det än idag säljs cikoria i hälsokostbutikerna som koffeinfritt kaffe.

Under 1600-talet menade man att kaffe var ett universalmedel mot sjukdomar som skörbjugg, gikt, vattusot, astma, väderspänning, illamående mm. Läkaren Benjamin Moseley skrev hundra år senare (1785) att kaffe var ett värdefullt motgift mot missbruket av opium. Carl von Linné hade naturligtvis också synpunkter på kaffe: ”nyttigt och stärkande om man dricker det med måtta och inte för nära sänggåendet”.

Kaffe och hälsan

Men icke skulle det vara enbart frid och fröjd. Från Marseille kom ett varningens ord i slutet av 1600-talet: kaffe är skadligt, åtminstone för invånare i Marseille beroende på dess heta och torra klimat. Läkarvetenskapen där konstaterar att kaffe ”vid inträngande i blodet draga hela lymfan med sig och uttorka njurarna. Vidare hota det hjärnan. Kaffe leder till allmän förslappning och impotens.”

Synen har måhända förändrats något och idag vet vi möjligen något mer om vad kaffe är. Det visar sig vara en komplicerad substans som vi med förtjusning inmundigar. Mer än hundra olika kemikalier finns i kaffet, men det vi mest förknippar med drycken är *koffeinet* (1,3,7-trimetylxantin), som även finns i te och kakao. Koffeinet stimulerar hjärnan, vilket registreras på EEG efter 1-2 koppar kaffe. Ökas intaget får vi även påverkan på andning och hjärtrytm. Kaffet har mest koffein. Även om te innehåller mer koffein vid lika viktmängd (teblad jämfört med malet kaffe) går det åt mer kaffe för att få ut samma dryckesmängd. Intressant är att mörkrostat kaffe innehåller en mindre mängd koffein än ljusrostat. Det är den längre rostningstiden som leder till större nedbrytning av den xantinförening som koffeinet består av.

Dryga 30 minuter efter intaget av kaffe uppnås full effekt. Nedbrytningen sker i levern och utsöndringen via njurarna. För mycket kaffe kan leda till oönskade effekter som yrsel, diarré och magbesvär men även mentala problem kan förekomma: irritabilitet, nervositet och allmän oro.

Om man regelbundet under dagen dricker små mängder kaffe kan detta ha en märklig effekt på dygnsrytmen. I en vetenskaplig studie från 2004 visar det sig att efter intag av svaga koffeintabletter en gång i timman får plötsligt dygnet 43 timmar istället för de 24 vi andra är begåvade med. Vakenhetsperioden under detta ”nya” dygn är 29 timmar! Det blev bra timmar – försökspersonerna var inte bara vakna utan

presterade bättre resultat än kontrollgruppen som bara fick sockerpiller. Naturligtvis var försökspersonerna helt isolerade och inget i omgivningen kunde ge dem en vink om det verkliga dygnet.

Kaffe är inte det universalmedel som man trodde på 1600-talet, men det är heller inte enda orsak till det sjukdomspanorama som förutspåddes under 1970- och 80-talen: cancer i bröst, bukspottskörtel mm. Idag vet vi något mer om kaffets medicinska effekter. Det är tämligen klart visat att ett ökat koffeintag leder till mindre sjuklighet i Parkinson. Det finns också nyligen publicerade vetenskapliga artiklar som menar att kaffe kan ha positiva effekter på typ-2-diabetes, det vi vanligen kallar för åldersdiabetes. Beträffande såväl negativa som positiva effekter av koffein gäller detta naturligtvis inte enbart i form av kaffe utan all form av koffein, således även te.

Kaffe förlänger livet

På senare år har forskningen visat att kaffe – med eller utan socker – förlänger livet, eller åtminstone minskar risken för tidig död. Den senaste studien (2022) kommer från en engelsk population omfattande 170 000 individer. Vid sökning på UK Biobank visade det sig att kaffedrickare hade signifikant mindre risk att dö från kardiovaskulära sjukdomar och cancer, jämfört med de som inte drack kaffe alls. Dock visar en japansk studie från samma år att ett par koppar kaffe om dagen för personer med högt blodtryck löper risk att dö i hjärt-kärlsjukdom. Grönt te - inga problem för hjärtat.

Hälsoeffekterna gällde all sorts kaffe, vanligt kaffe, snabbkaffe och decaff. Intaget bör ligga på 2 till 4 koppar per dag. Men – kaffe med artificiellt socker har inte samma effekt.

En liten pikant effekt av koffeintag visar en studie. Att dricka starkt kaffe en halvtimme före aerobic träning ökar förbränningen av fett. Mest om kaffe-träningseansen sker på eftermiddagen.

Konklusion: **det som är sanning idag är lögn i morgon som sedermera blir sanning...**

Kaffeabstinens

- huvudvärk
- trötthet
- apati
- koncentrations svårigheter
- sänkt motivation
- retlighet
- intensiv oro
- minskat självförtroende
- dysfori

Te är äldre än kaffe

Världens mest använda psykoaktiva drog - kaffet - är en lillebror i sammanhanget.

Teet upptäcktes i Kina och användes som medicin från cirka 1 000 f Kr.

Äldre än kaffet är också

- alkohol
- cannabis
- psilocybin
- ayahuasca
- peyote (meskalin)

En enkel kopp kaffe

Forts från sidan 17

Kaffedrickande får egen lokal

Redan i slutet av 1500-talet fanns över 600 kaffehus i Konstantinopel. Traditionen spred sig och under 1600-talet inrättades alltför fler för kaffedrickning ändamålsenliga lokaler i framför allt storstäderna London och Paris. Här satt kultureliten och diskuterade världen över en kopp kaffe. Kaffehuset gjorde sin historiska entré i mitten av 1600-talet och Sverige var inte långt efter. De första lokalerna öppnades i Stockholm i slutet av 1600-talet. Ett halvt sekel senare fanns det ”kaffe-hus” runt om i landet.

Benämningen *café* härstammar från 1830-talet och ersatte *kaffehus* eller *schweizeri*, som också var en vanlig benämning på serveringslokaler. Kaffet kompletterades med konditorivaror och begreppet *kondis* var snart etablerat. Utvecklingen i storstäderna gick vidare och snart var ursprungstanken (ett ställe för kaffeservering) satt på mer eller mindre undantag: vissa kaféer blev en träffpunkt för innefolket med mat och musikunderhållning. I Stockholm startade Operacaféet och Berns salonger.

Kaféerna fick konkurrens

Efterhand som varuhusens barsserveringar etablerades och hamburgerbarernas uppvaknande satte sin prägel på svenskt uteliv förde de eleganta kaféerna en så tynande tillvaro att nästan alla avslutade sin verksamhet. De som överlevde ser nu ett ökat intresse och de kontinentala kaféerna är på väg tillbaka. Det har blivit inne att dricka kaffe, även om de flesta kopporna numera serveras i stora glas som innehåller måhända mer mjölk än kaffe. Man beställer världsvant en ”latte” med förhoppning att det även ska finnas en skvätt kaffe i botten.

Det finns ett otal kaffevarianter även om börnorna till ursprung räknas till cirka 20, varav det kaffe som drickes i världen företrädesvis kommer från två plantor: arabica och robusta. Sedan kallas drycken olika beroende på beredning, innehåll, serveringssätt mm: espresso, latte, ristretto, mokka, iskaffe, turkiskt kaffe... Alla dessa varianter finns lite överallt, men skall det till en *special-special-LYX-kopp* finns endast en variant: en indonesisk Kopi Luwak: kaffefrukten ätes direkt från busken av en palmmård. Som raffinerad process sker jäsningsen i mårdens tarmsystem. Från bajset uskiljes sedan kaffebönan, som fortfarande har ytterhöljet intakt och härefter fortsätter den mänskliga processen som avslutas med rostningen. Kaffesmaken lär vara mycket mjukare än ”vanligt” kaffe. Räkna med ett kiloprpris på 4 – 8000 kronor! Men låt det bli en teoretisk kunskap, de stackars palmmårdarna hålls i burar för den exklusiva och onödiga produktionen.

Oklahoma röstade nej

Den amerikanska delstaten Oklahoma röstade i mars 2023 nej till en legalisering av marijuana för rekreationellt bruk. Det finns dock sedan fem år en möjlighet att få drogen utskrivna som läkemedel.

Lite hyckleri må tyckas emedan staten tillåter obegränsat antal medicinska försäljningsställen. För närvarande finns nästan 2 900 sådana. Det är mer än staten Kalifornien kan erbjuda, trots att den har 10 gånger fler invånare. I Oklahoma behövs inte någon specifik sjukdomshistoria för att få den medicinska marijuana utskrivna.

I slutet av 2022 röstade fem delstater angående legalisering. Arkansas, North Dakota och South Dakota sade nej medan Maryland och Missouri sade ja.

Det är nu endast tre delstater som inte har någon form av legalisering av marijuana (cannabis): Idaho, Nebraska och Kansas.

Washington Post

Boktips

Johan Wicklén Vi ger oss aldrig. Så gick det till när Sverige förlorade kriget mot knarket.

Bra information av en rutinerad undersökande journalist på SVT (erhöll vårt MediaDiplom 2017 tillsammans med kollegan Therese Bergstedt).

”Sedan riksdagen bestämde att Sverige skulle bli ett narkotikafritt samhälle har det mesta gått åt fel håll. Tillgången på narkotika har ökat, priserna har sjunkit och dödligheten har nått sorgligt höga nivåer.”

Författare beskriver haschruset påverkan på psyket

En av de mest inflytelserika europeiska författarna under tidigt 1900-tal var den tyske filosofen Walter Benjamin (1852-1940). Författaren var speciellt intresserad av ”det förvrängda psyket” som han hoppades kunna utforska genom ett psykotiskt tillstånd. Detta skulle han uppnå genom haschruset.

Han påbörjade en bok om hasch och hur drogen påverkar hjärnan. Resultatet redovisar han i sin bok *Om hasch* (postumt utgiven och inte färdig vid hans död). Författaren är försökspersonen i några haschseanser. Han skriver dagbok såväl under som efter berusningen, kontrollpersonerna runt honom skriver också rapport om hur de upplever försökspersonen.

Det är en kvasivetenskaplig redovisning även om det är två läkare som har huvudansvaret för försöken. Boken ger en litterär beskrivning av haschruset och dess påverkan på psyket. Det finns något kapitel också om opiumruset.

Walter Benjamin: *Om hasch*. Ellerströms förlag 2019.

Nutid

Idag finns flera vetenskapliga centra som fokuserar på cannabis' centralnervösa påverkan. Den kanske främsta forskningen inom området sker vid King's College i London.

Beroendefrågor: ett parti- och blocköverskridande nätverk i riksdagen

Johan Hultberg

Karin Sundin

Beroendefrågorna förtjänar att diskuteras mer och det över parti- och blockgränser. Därför har Johan Hultberg (M) tillsammans med Karin Sundin (S) tagit initiativ till ett särskilt riksdagsnätverk för beroendefrågor. Ett nätverk som syftar till att utgöra en arena för kunskapspridning och diskussion om de många och viktiga aspekterna och perspektiven på beroende, från det förebyggande arbetet till frågor om vård- och behandling. Vårt initiativ har fått ett gott gensvar. Ledamöter från riksdagens samtliga partier har anmält intresse att delta i nätverket.

Nätverket började med ett uppstartsseminarium i riksdagen då Anders Printz presenterade samsjuklighetsutredningens förslag.

Foto: Riksdagen

Nordic Drugs Stora Pris 2023 tilldelas Andrea Johansson Capusan

Nominering

Andrea Johansson Capusan har genom kliniskt arbete, forskning, utbildning och stöd till kollegor givit storartade bidrag till utvecklingen av LARO i Sverige. Med sin kombination av vetenskaplig stringens, tillsynes ousinlig energi och ett varmt engagemang för patientgruppen, är hon en värdig vinnare av Nordic Drugs stora pris 2023.

Andrea Johansson Capusan

är universitetslektor vid Centrum för Social och Affektiv Neurovetenskap vid Linköpings universitet och överläkare vid Psykiatriska kliniken på universitetssjukhuset, där hon även är chef för beroendesektionen.

Hon disputerade 2016 på en avhandling om genetiska och miljömässiga riskfaktorer för ADHD och har sedan dess drivit forskning inom beroendesyjukdomar och deras psykiatriska samsjuklighet.

Andrea är en pionjär när det gäller introduktionen av depåberedningar av buprenorfin i Sverige, och har därmed ökat tillgången på behandlingsalternativ vid opioidberoende. Andrea är en nationell expert inom beroende-

området samt en oerhört uppskattad kliniker och lärare.

Priset delas ut i samband med Svensk förening för Beroendemedicins föreningsmöte den 24 november.

Foto: Linköping universitet

Nordiska näringsrekommendationerna 2023

Inga säkra alkoholnivåer. Alla ska undvika dricka alkohol.

Den sjätte utgåvan av Nordiska näringsrekommendationerna (NNR23) är den största uppdateringen hittills i rapportens 40-åriga historia. Den i juni publicerade har det mest omfattande vetenskapliga underlaget. Rekommendationerna bygger på den bästa tillgängliga vetenskapen om matkonsumtion, hälsa och miljö.

Alkohol. Professor Rune Blomhoff vid Oslo universitet har varit projektledare. Han understryker bland annat att det inte finns någon nedre gräns när alkohol börjar bli skadligt. Tidigare trodde man bl a att en liten mängd var bra för hjärta och kärl – det finns ingen aktuell forskning som stödjer detta.

I de förra näringsrekommendationerna framkom att ammande ska helt avstå från alkohol. Denna rekommendation finns inte längre.

Alkoholrekommendationerna NNR23:

Eftersom ingen säker gräns för alkoholkonsumtion kan ges, är rekommendationen i NNR2023 att alla ska undvika att dricka alkohol. Vid konsumtion av alkohol ska intaget vara lågt. Denna rekommendation gäller även för ammande kvinnor. En mer restriktiv rekommendation (total avhållsamhet) gäller för barn, ungdomar och gravida kvinnor.

Hela rekommendationspaketet finns på Nordiska Rådets hemsida

Postdocforskningen i USA krisar?

Postdocforskare i USA känner sig inte uppskattade. NIH (US National Institutes of Health) har sett en klar minskning av forskare och fått motta en rejäl skopa klagomål vid ett online-möte under försommaren. Postdocgruppen känner sig underbetalda och utarbetade samtidigt som man vill bilda familj och tänka på ålderdomen ur ekonomisk synvinkel (pensioneringen).

Intressant: 53 procent av alla postdocforskare i USA är utlänningar och här jäser också missnöjet – svårt att få visering och svårt att få vissa meriterande forskartjänster.

doi.org/10.1038/d41586-023-02202-7

MediaDiplomet

Du har som medlem i Svensk förening för Beroendemedicin möjlighet att påverka vem som ska få årets MediaDiplom. Har du förslag på någon som skriver, filmar, fotograferar, gör TV- eller radioprogram... hör av dig med förslag och kort motivering före mitten av augusti till

cathrine@svenskberoendemedicin.se

European Drug Report 2023

Stort fokus på nya syntetiska cannabinoider med hög THC-halt

Det europeiska narkotikaorganet EMCDDA har publicerat den årliga rapporten om narkotikasituationen inom EU inklusive Norge och Turkiet. Det är data från 2021-2022 som presenteras. Informationen är viktig för att se trender men resultaten måste även tas med en stor nypa salt för insamlingen av data är såväl praktiskt som metodologiskt en utmaning.

Cannabis är fortfarande den vanligaste drogen i Europa. De stora konsumenterna är mellan 15 och 34 år med Tjeckien, Italien och Kroatien som har största andelen cannabisbrukare. Tunga länder är också Spanien, Frankrike och Tyskland. Sverige ligger i botten efter våra grannländer. Resultaten grundar sig här liksom för övriga droger bl a på analyser av avloppsvatten i ett femtiotal europeiska städer. Spanien är fortfarande det viktigaste transitlandet för cannabisdistributionen till övriga Europa.

Rapporten tar även upp den halvsyntetiska cannabinoiden hexahydrocannabinol (HHC) som säljs i vissa länder på den kommersiella marknaden. I Sverige blir HHC narkotikaklassad under 2023. Marknaden tillförs n ett stort antal olika syntetiska cannabinoider.

Uppskattningsvis fick 97 000 individer behandling för medicinska problem som var förknippade med cannabis. 55 000 sökte för första gången och det framkommer också att cannabis var huvudproblemet för 45 procent av alla som sökte vård för drogintag för första gången. De ökande behandlingsinsatserna tillskrivs till stor del utbudet av allt starkare THC-produkter som ökar risken för skadliga effekter.

Två sorters kokain

Den näst vanligaste drogen är kokain men det finns stora skillnader i intag länder emellan. Den vanligaste formen i Europa är pulver (snortning) men sedan en tid har även crack kokain (rökning) gjort sitt intåg. Kokainmarknaden är starkt förknippad med kriminella gäng med stort våldskapital. Antwerpen är den största importhamnen för kokaininförseln till Europa från ursprungsländerna i Sydamerika. Det finns dock en

ökande mängd kokainlaboratorier inom Europas gränser.

Crack kokain är näst största drog för företagångsvård som omfattade uppskattningsvis 7 500 personer. Under senaste decenniet har injektion av kokain ökat och inom vissa regioner har detta lett till ökade utbrott av HIV. Behandlingen vid kokainberoende är en viss utmaning för sjukvården: den snifvande delen är i regel socialt väletablerad medan de som injicerar eller använder crack kokain tillhör vanligen en marginaliserad grupp. En vanlig kombination vid intag av droger är kokain och alkohol som leder till bildningen av kokaetylen i levern som ökar risken för många allvarliga sjukdomstillstånd.

De flesta som använder kokain tillhör gruppen 15-34 år. Här utmärker sig Irland, Nederländerna och Kroatien. medan övriga länder har ungefär samma antal användare. I de länder som har drogrum (patienten intar själv drogen) är det framför allt i Portugal som man ser att patienter intar kokain och heroin samtidigt, annars är heroin ensam den vanligaste drogen i drogrummen.

Opioider dödar

Även om statistiken är svårtolkad emedan registreringen är olika länder emellan, är heroin den vanligaste drogen relaterad till död men andra opioider spelar också stor roll. Data tyder också på att stimulantidrogerna kan leda till död. Drogrelaterad död är sannolikt rejält underrapporterad. Det finns också resultat som visar att bensodiazepiner förekommer tillsammans med opioider i samband med drogrelaterad död. Till skillnad från andra delar av världen finns inget som tyder på att fentanyl eller andra syntetiska opioider är inblandade i dödsstatistiken.

Den vanligaste illegala opioiden inom regionen är heroin som är det stora hälso-problemet. Intressant är att heroinisterna blir allt äldre, rekryteringen av unga blir mindre. De vanligaste brukarna var vid undersökningen medelålders män. Detta visas också i statistiken över de som erhåller opioidagonistbehandling. Metadon är den agonist som används mest (56%), därefter buprenorfin (35%). I åtta länder är buprenorfin förstahandspreparatet! Det tredje behandlingsalternativet är långsamverkande morfin (diacetylmorfin).

Andra opioider som förekommer är tramadol, buprenorfin, metadon, morfin, oxykodon, opium, koden och numera även fentanyl.

Metamfetaminbruket sprider sig i Europa

Amfetamin och metamfetamin dominerar de syntetiska stimulantdrogerna men de syntetiska katinonerna ökar. Dessa nya droger tenderar att ställa till problem för såväl användare som sjukvård. Forskningen kan ännu inte ge ett konklusivt svar på hur farliga drogerna inklusive metamfetamin är men att de utgör en potentiell hälsorisk och dödlighet har den kliniska verkligheten visat. Metamfetamin har tills nyligen varit aktuell drog i Tjeckien och Slovakien men har nu noterats i två tredjedelar av de undersökta städerna i Europa. EMCDDA-rapporten understryker den ökade risken för individer som använder dessa syntetiska droger.

Mer än 10 000 personer sökte behandling för sitt intag av amfetamin under undersökningsperioden. Ungefär 5 000 sökte för första gången. Lika många personer sökte vård för sitt metamfetaminintag. Här dominerar Tjeckien, Tyskland, Slovakien och Turkiet som tillsammans står för 92 procent av de behandlade.

MDMA är en syntetisk drog som kemiskt är relaterad till amfetamin och är en i stort inhemsk produktion med viss export till USA. Det är framför allt en partydrog. I en stor del av Europa ökar användningen.

MDMA förekommer sällan som sjukvårdsbetingad drog även om det finns rapporter om såväl intoxikation som död till följd av intag.

Nya psykoaktiva substanser ökar varje år

Senaste tillskottet till svårt beroendeframkallande droger är de nya psykoaktiva substanserna (NPS) som bara blir fler och fler för varje år. NPS är en grupp droger som går lite under radarn när det gäller kontrollåtgärder men som dock i många länder narkotikareglaras. Det stora antalet NPS beror på att drogproducenterna hela tiden försöker vara steget före de olika ländernas juridiska processer (narkotikalagarna). Det är nu fokus på syntetiska cannabinoider emedan det under 2022 rapporterades inom EU ett nytt tillskott på 24 olika varianter, de flesta med kraftig (= hälsofarlig) styrka på THC. Det är mer än hälften av årets nyintroducerade NPS. Keta-min är en tämligen ny psykoaktiv substans som håller sig kvar i popularitet i vissa kretsar och därmed blivit en "etablerad" drog.

Till ovanstående vanligaste förekommande drogerna kommer för Europas del i mindre omfattning LSD, hallucinogena svampar, GHB och lustgas.

European Drug Report 2023: Trends and Developments. emcdda.europa.eu (publicerad i juni 2023)

Berusningsdrickande ökar cancer risken

Under årets almedalsvecka anordnade Systembolaget ett seminarium om alkohol och cancer. Professor Mats Ramstedts anförande finns publicerat på arrangörens hemsida.

Utdrag ur Mats Ramstedts forskningsrapport:

Det är sedan länge känt att alkohol är en riskfaktor för en rad olika sjukdomar, men kunskapen om att även cancer risken ökar är relativt ny och fördjupas kontinuerligt.

I dag står det klart att den som dricker alkohol löper en ökad risk att utveckla ett antal cancerformer och ju större mängder en person konsumerar, desto mer ökar risken. Studien visar på ett starkare samband i länder med berusningsdrickande, ett dryckesmönster som ofta förekommer i Sverige där det är vanligt att dricka mycket alkohol vid ett och samma tillfälle.

I dagsläget. Starkast är evidensen för cancer i läpp, munhåla och svalg där alkohol enligt svenska data ligger bakom 39 procent av fallen. Därefter kommer cancer i struphuvudet (25 procent), matstrupen (23 procent) och levern (13 procent). Hos kvinnor beräknas alkohol orsaka tolv procent av bröstcancerfallen medan fem procent av all prostatacancer beror på alkohol. Övriga cancerformer för vilka evidens föreligger är cancer i tjocktarm/ändtarm (11 procent), magsäck (8 procent), bukspottkörtel (5 procent) samt lung- och hudcancer.

Från intervju publicerad på <https://www.omsystembolaget.se/folkhalsa/samhalle/alkoholrapporter/kunskap-alkohol-och-cancer/intervju-med-mats-ramstedt/>

Stark Ecstasy är en dödsfälla

Från Tyskland rapporteras flera dödsfall och ungdomar som intagits på IVA (Intensivvårdsavdelning) under juni. Det handlar om MDMA (Ecstasy) med anmärkningsvärt hög halt av den aktiva substansen som egentligen i dessa koncentrationer är ett allvarligt nervgift vilket framhålls från IVA vid Klinikum Neubrandenburg där man har haft flera förgiftningar på 14-15-åringar på avdelningen och även måst meddela att en 13 år gammal flicka avlidit till följd av ecstasyintag.

Från Mecklenburg-Vorpommern rapporterar Der Spiegel att en 13-åring avlidit och en jämnårig ligger på intensivvårdsavdelningen efter intag av Ecstasy.

I Halle har en 18-årig flicka avlidit efter intag av Ecstasy.

Enigt undersökningar handlar det om ecstasy-tabletter med mycket hög halt av MDMA, som cirkulerar bland ungdomar i Tyskland. De blåa kristallinande tabletterna går under namnet Blauer Bestrafer (Blue Punisher).

Der Spiegel, MDR.de, NDR1